

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE
CUPRINZÂND BULETINUL SECȚIEI SOCIAL-ECONOMICE A „ASTREI“

Anul II

N-rul 38

Comitetul de direcție: V. Goldiș, D. Gusti, M. Popovici, G. Bogdan-Duică,
I. Lupaș, O. Ghibu, M. Șerban, N. Ghiulea, V. C. Osvadă și Ion Clopoțel

Numărul

Lei 12

CLUJ, DUMINECĂ 20 SEPTEMBRIE, 1925

C U P R I N S U L :

- ACTUALITĂȚI:** Învățămintele expoziției dela Chișinău . . . . . Ion Clopoțel
În ce constă romanitatea noastră . . . . . Horia Trandafir
Afinități franco-române . . . . . Dr. Dim. Olariu
- PROBLEME SOCIALE:** Explicarea fenomenului corupției și mijloacele de îndreptare . . . . . Tr. Brăileanu
- ÎNVĂȚĂMÂNT, EDUCAȚIE:** Un prietin care ne părăsește: Lutz Korodi . . . . . Onisifor Ghibu
- POLITICA EXTERNĂ:** Spre deslegarea conflictului cu C. E. D. N. Dașcovici
- BIOPOLITICA:** Soluțiuni . . . . . Dr. Axente Iancu
Tratamentul hidromineral și balnear și băile dela Lipova Dr. Const. Stanca
Cronica medico-socială: „Astra“ medicală. — Facultatea de medicină din Cluj. — Fișele individuale. — Literatura medicală didactică. — Congresul societății de psihiatrie. — Grefele ovariene. — Pornografia în teatru. — Antropometrie . . . . . Dr. A. Voina
- DISCUȚII LITERARE:** Fost-a vreodată Ardealul al Cazarilor N. Drăganu
Evrei înainte de venirea Ungurilor? . . . . . G. Bogdan-Duică
Ion Pillat . . . . . Victor Lazăr
- BULETINUL „ASTREI“:** O revistă pentru familia română
- PROBLEME ECONOMICE:** Săptămâna economică-financiară: Iar scumpetea. — Morenii. — Polițele protestate. — Electrificarea țării. — Taxele vamale pe cărbuni . . . N. Ghiulea
- CRONICI CULTURALE ȘI ARTISTICE:** „Astra“ renăscută. — Cărți, ziare, reviste: („Transilvania“. — „Universul Literar“) . . . . . B. & B.
- FAPTE ȘI OBSERVAȚIUNI SĂPTĂMÂNALE:** Datoriile interaliate. — Exproprierea coloniștilor unguri. — Gospodăria comunală. — Suferinți negrăite. — Cum ne înfățișăm în străinătate cu arta românească. — Bustul lui Ion Mihali de Apșa. — O contagiune de variolă. — Bibliografie.

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: CLUJ, PIAȚA UNIRII NR. 8
Abonamente: pe un an 600 lei. — Autorități și întreprinderi particulare 1000 lei. Funcționarii publici, preoții și învățătorii 500 lei. Pentru streinătate, abonamentele sunt îndoit. În America 10 dolari. Abonamentele se plătesc înainte, pe cel puțin o jumătate de an

SOCIETATEA DE MĂINE

REVISTĂ SOCIAL-ECONOMICĂ

Comitetul de direcție: V. Goldiș, D. Gusti, M. Popovici, G. Bogdan-Duică, Ioan Lupaș, Onisfor Ghibu, M. Șerban, N. Ghiulea V. C. Osvadă și Ion Clopoțel.

Colaboratori: T. Albani, D. Antal, N. Bagdasar, Axente Banciu, A. P. Bănuț, V. Bögrea, dr. L. Borcea, dr. Al. Borza, Tr. Brăileanu, N. Buta, O. Boitoș, I. Breazu, A. Buteanu, S. Cioran, Al. Ciura, A. Cotruș, I. Cristea, dr. E. Dăianu, N. Dașcovici, dr. Aurel Dobrescu, Silviu Dragomir, I. Duma, A. Esca, Mircea Florian, I. Flueraș, Vladimir Ghidionescu, N. Hoiescu, Ovidiu Hulea, dr. Daniil Ciugureanu, dr. Axente Iancu, dr. I. Iacobovici, Petru Ilcuș, Emil Isac, D. B. Ionescu, dr. Ioan Iosif, dr. Victor Jinga, Iosif Jumanca, dr. C. Lacea, I. I. Lapedatu, Victor Lăjtu, dr. Aurel Lazăr, dr. A. Magier, ing. Macșai, Aug. Maior, dr. Sabin Manuilă, Simion Mehedinți, Ștefan Meteș, dr. Zaharia Munteanu, Teodor Neș, dr. Ion Nandriș, Sabin Oporeanu, Zenovie Păclișanu, Horia Petra-Pelrescu, Ecaterina Pitiș, dr. Gh. Popovici, Septimiu Popa, Ghiță Popp, Constantin Popescu, dr. Gh. Preda, dr. Octavian C. Pușcariu, Sextil Pușcariu, dr. Cornel Radu, I. Rem. Anselme, Ion Iosif Schiopul, Valeriu Seni, dr. Gh. Sglimbea, Victor Stanciu, Vasile Stoica, dr. M. Șerban, G. Șerban, dr. Dom. Stanca, Fl. Ștefănescu-Goangă, Petru Suciu, Const. Sudețeanu, inginer Șuluțiu, Gavril Todică, D. Tomescu, Isaia Tolan, Vasile Vlaicu, dr. Aurel Voina, D. Voina, dr. Ion Voinea, T. O. Vornic, dr. N. Zigre.

Reprezintanți în provincie:

Oradea-Mare: prof. Iosif Pogan
Cernăuți: prof. dr. Vasile Gherasim
Arad: dr. Gh. Rusu și Laurențiu Luca
Alba-Iulia: prof. Horia Teculescu
Blaj: prof. Alex. Lupeanu și Ștefan Pop
Turda: prof. Teodor Murășanu
Brașov: ziarist Vasile Munteanu
Ludoșul de Murăș: protop. Romul Popa
Lugoj: Pael Grecu, redacția „Cartea Satelor”
Timișoara: ziarist Octavian David și Valeriu Linca

Careii-mari: prof. Ghergariu

În București: Gh. Vlădescu-Răcoasa.

În Paris: Petru Drăghici și Andrei Oțetea.

În Roma: N. Buta.

Județul Făgăraș: preot Mircea Tomas
(Tohanul-vechiu)

Sibiu: prof. Gh. Maior și Elie Măgean

Târgul-Mureș: Traian Popa

Maramurăș: I. Bârlea și dr. V. Filipciuc

Mehadia: Coriolan Buracu

Hafeg: prof. Ștefan Gherman

Sfântu-Gheorghe: dr. Ioan Popa

Cohalm: protop. Emilian Stoica

Beiuș: protop. Petru E. Papp.

Poiana-Sărată (Săcuime) pr. I. Rafiroiu

Săliște: prof. Alex. Iosof

SCHMOLL-PASTA
CREMĂ RENUMITĂ DE GHETE — BRAȘOV

FABRICA DE PIELĂRIE

GHETE, CURELE

DE TRANSMISIE

PIELĂRIE FINĂ

FRAȚII
RENNER

& Co.

S. A. — C L U J

ADRESA TELEGRAFICĂ:

„DERMATA”

Traian Grozăvescu

tenorul cu renume european

în săptămâna viitoare va apărea pe scena

Teatrului Maghiar din Cluj

în rolurile sale consacrate din operele:

Carmen, Bohème și Tosca

La pupitru: Jean Bobescu la toate trei reprezentațiile.

Bilete de vânzare la cassiera Teatrului Maghiar.

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Editor și redactor-șef:
ION CLOPOȚEL

REDACTIA:
PIAȚA UNIRII 8 - TELEFON 308
CLUJ, DUM. 20 SEPTEMBRIE 1925

Anul II

Nrul 38

NUMĂRUL: LEI 12

Învățămintele expoziției dela Chișinău

Expoziția din Chișinăul Basarabiei rezumă capacitatea organelor de stat din resortul agriculturii de a înfățișa munca metodică și științifică ce se dezvoltă de către direcțiunile generale, școli, ferme și puncte agronomice. Nu încapă nici o îndoială că o asemenea expoziție este folositoare, dând posibilitate publicului să se edifice asupra activității științifice și practice din laboratoarele statului. Statisticile detaliate asupra producțiunei basarabene sunt cu grije întocmite de către d. Rugescu. Ceeace expoziția înfățișează în afară de aparatul statului, se poate spune că se datorește purei întâmplări înrăuririi ce a putut-o exercita cutare inspectorat regional de industrie și comerț ori vre-un agent comercial. Nici o discuție deci, asupra utilității expoziției dela Chișinău. Ea este reconfortantă pentru oricine urmărește cu ochiu critic străduințele oficiale pentru progres.

Să ni se dea voie însă, să o spunem, fățiș și în cunoștință de cauză, că momentul a fost în mod cu totul nepotrivit ales. Starea de spirit a Basarabiei contrastează în mod foarte viu cu decorurile încărcate ale târgului de mostre din localul liceului no 3.

Pentru expoziție s'au mobilizat numeroase energii, s'a pus în lucrare aparatul de stat. Puterea de bani și de brațe a fost concentrată de luni de zile pentru o reușită cât mai bună. Expoziția cadra cu o stare generală de abundență și mulțumire, ea trebuia să fie un fel de încoronare a unei munci sistematice. Ea presupunea o stare sufletească de voieșie și mulțumire. Actualitatea basarabeană însă prezintă anul acesta un fond negru: al sărăciei și nemulțumirii. Pe acest fond nu se pot broda culorile vii ale expoziției. Contrastul este isbitor.

Cu durere vedem cum sufletul provinciei de dincolo de Prut se sbate în ghiarele neliniștei.

Se va reflecta poate, că expoziția este un lucru făcut: preparative îndelungate, încă dintr'o vreme când nu era posibil a se prevedea rezultatele dezastrului recoltei, nu puteau duce decât la o deschidere neapărată a expoziției, ne mai fiind potrivit o batere în retragere.

Dar nici în acest caz nu pot fi epuizate motivele de subliniere a greșului ce s'a dat. Pentru că înainte de a ne cugeta la sărbătorirea unor stări fericite — ceace ar justifica un act de fast cum este de pildă expoziția — se impune o cumpănire serioasă a împrejurărilor; — dar în cazul de față, când vicisitudini și intemperii naturale pustiesc materialicește și sufletește, o populație, cât de mult trebuie să ne gândim asupra rațiunei unei expoziții!?

Actualitatea brutală a Basarabiei necesită o serie întreagă de măsuri imediate pentru a pune la adăpost populația de spectrul foametei ce poate mări convulsiiunile sociale. Foametea este un rău dascăl — se spuse cu toată dreptatea în axiomele curente.

Cu atât mai mult cu cât expoziția s'a făcut. Să nu se lase nici o clipă sufletul basarabean să vadă în expoziție altceva decât ceea ce este. Să nu i se năzare că expoziția ar fi o potemkiniadă ce ar vrea să ascundă realitățile crude dela ordinea zilei.

Cu mult mai multe puteri trebuiesc mobilizate pentru a împăca necesitățile zilei; *cu mult mai multe* decât a reclamat expoziția. Trebuiesc acordate imediat credite mari rurale, cu termene lungi de plată, pentruca țărănimea basarabeană să se poată aproviziona singură cu cantitățile de cereale pentru consumația unui an și pentru însămănțare. Ea va lua

drumul târgurilor libere din toată România și va ști să iasă cu bine din criza anului. Aprovizionarea prin autorități, încasarea pe loc a cerealelor, uneori pe preț mai urcat decât cel al pieței, amânarea rezolvirei crizei, înrăutățesc spiritele și le împing în nouă disperare. Credite mari, din punct de vedere economic, și un tratament uman și înțeleghător din punct de vedere social, iată cele două focare concentrice în jurul cărora se grupează problemele basarabene de astăzi. Credite și încredere! Să retragem din satele basarabene pe toți receptorii, pe toți agenții de siguranță, de toți reprezentanții inoportuni ai puterii de stat pe timp de un an, și să le încredem, basarabenilor înșiși, distribuția creditelor. Să nu mai umiliască nimeni pe basarabeni, să nu-i mai bruscheze cu cuvinte de ocară ca depildă „bolșevici“ cu orice preț, să înceteze actele de abuz ale primarilor numiți și ale jandarmilor ce stau la dispoziția oamenilor de partid. Basarabenii trebuiesc priviți ca oameni liberi, egal îndreptățiți cu ceilalți cetățeni ai României. În acest chip ei nu numai că vor continua a simți românește, ci vor veni cu întreg aportul lor să contribuie la prosperitatea patriei întregite.

Nu mai dacă se vor satisface degrabă nevoile acestea, cari sunt condițiuni cardinale și prealabile ale oricărei îmbunătățiri de situație peste Prut, va putea avea expoziția dela Chișinău o semnificație bună și va fi privită de Basarabia nu ca un spin în ochi, ci ca un prilej bun de a învăța o seamă de lucruri de folos bunăstării economice. Expoziția este o școală populară ambulată.

Ea instruește, edifică, întărește sufletele. Pentruca ea să-și vădiască efectele, este nevoie de mediu social prielnic. Mediu, care lipsește

actualei expoziții din Chișinău, însă care trebuie creat cu oricâte jertfe și foarte degrabă.

Aceste sunt învățămintele expoziției din Basarabia.

Basarabeanul se înfățișează cu un complex sufletesc aparte. Sunt în el toate reflexele adâncimilor celor mai afunde ale simțămintelor umane de durere, descurajare, jale, revoltă; toată gama simțămintelor dela cel al milei sfâșietoare, al duioșiei ce stârnește lacrimi, al abnegației celei mai desăvârșite, până la cele mai îndrăznețe acte de curaj și disperare. Un suflet nemărginit, dela bunătatea de copil până la ferocitatea criminalului. Suflet copleșit de aleanurile misticismului rodit de stăpânirea țaristă autocrată. Țarismul a înăbușit sufletele, le-a lăsat să mocnească și să germineze microbii disoluțiunilor și depresiunilor. Sensibilitatea surescitată basarabeană este explicabilă. E nevoie de prudență și apropiere sinceră pentru a însănătoși sufletul Basarabiei.

Cum trebuie să tratăm un asemenea suflet complex, cu înălțimi și coborâri fascinante? Trei zile am fost la Chișinău și m'am convins că în Basarabia trebuie să se amestece cei mai buni psihologi și cei mai inimoși și mai curați sufletește dintre câți oameni politici avem!

Ion Ciopoteț

O contagione de variolă (vârșat), Revistele medicale străine aduc în timpul din urmă vestea unor contagioni de variolă cari s'au ivit în unele din cantoanele elvețiene unde autonomia acestora face ca statul să nu se poată amesteca nici măcar în chestiuni cari privesc atât de aproape starea de sănătate publică a cetățenilor. Utilitatea și necesitatea vaccinațiilor antivariolice ordonate la noi de lege trebuie să pătrundă întreaga lume românească. La azilul de copii din Cluj s'au făcut în ultimii doi ani mai multe sute de vaccinații cu vaccinul d-lui dr. Păscuțiu care considerând că este proaspăt, dă rezultate sigure. Nu s'a înregistrat nici o complicație, nici o inflamație locală mai estinsă sau gangrenă. În urmă acest vaccin a fost cu succes folosit și în cazurile de tuse convulsivă, unde nefiind încă un tratament de seroterapie sau vaccino-terapie specifică, a redus perioada convulsivă în mod simțitor, făcând ca accesele să devină mai puțin numeroase, iar intensitatea lor cu mult mai scăzută. Cazurile de tuse convulsivă la copii de prima vârstă nevaccinați încă, în lipsa unui tratament specific, indică utilizarea vaccinului antivariolic.

„Societatea de mâine“

revista și volumele editate de ea se găsesc la

Librăria Pavel Suru
București, Calea Victoriei.

Un prieten care ne părăsește: Lutz Korodi

Ziarele ni-au adus în timpul din urmă știrea că d. Lutz Korodi, fostul secretar general la Resortul Cultelor și Instrucțiunii, s'a expatriat pentru a doua oară, plecând definitiv în Germania. Cauza expatrierii d-lui Korodi este pensionarea forțată a dânsului din partea Ministerului de Instrucție, care, în anii din urmă, după ce-l înlăturase din serviciul de mai sus, în care fusese adus de Consiliul Dirigent al Ardealului, îi dăduse direcția liceului șvăbesc din Timișoara. Simțindu-se nu numai nedreptățit, ci și jignit pentru măsura Ministerului, d. Korodi a refuzat pensia și a plecat în Germania, de unde venise la 1919.

*

De d. Korodi am auzit mai întâi pe când eram student. Se remarcă ca naționalist sas, într'o vreme când politica oficială a Sașilor din Transilvania căuta să se acomodeze după bunăvoința celor dela putere. Korodi făcea politica de principiu, pe care o faceau și Românii ardeleni împotriva regimului unguresc. Din cauza aceasta, la un moment dat, prigonit de Unguri și puțin apărat de ai săi, a trebuit să părăsească țara și să se așeze la Berlin.

O serie întreagă de ani Korodi a luptat pentru ideile sale în capitala Germaniei. Mi-aduc aminte de studiile serioase pe care le publica relativ la chestiunea naționalităților din Ungaria, în vestita revistă *Preussische Jahrbücher* și cu cari ajută indirect și lupta noastră în fața lumii.

După terminarea războiului mondial Korodi, chemat de conaționalii săi, s'a întors acasă, unde el fu socotit cel mai vrednic pentru a reprezenta interesele acestora pe lângă guvernul provizoriu ardelean. L'am avut coleg timp de un an în Consiliul Dirigent și, în aceste clipe, mă simt omenește dator să

recunosc că Korodi a fost nu numai un bun coleg, ci și un conștiincios funcționar de stat. El se identificase perfect cu ideea de stat român și numai prin prisma acestuia aprecia și interesele poporului său. Pentru mine era o satisfacție să văd pe acest reprezentant al Sașilor judecând din punct de vedere românesc cauzele poporului său, pe cari nu căuta să le susție decât când erau în adevăr justificate.

Când a fost desființat Consiliul Dirigent, Korodi a fost menținut un timp oarecare de guvernul averscan în slujbă, apoi, la un moment dat, el a fost debarcat și trimis la Timișoara ca director de liceu.

Nu știu de ce tratament se va fi bucurat d. Korodi din partea autorităților, în această funcțiune, dar îmi închipuesc. — Pensionarea d-sale nu este decât încoronarea aceluia tratament pe care orice om și orice cetățean al acestei țări trebuie să-l regrete din fundul inimei.

Sfârșitul, după toate acestea, nu putea fi decât așa cum îl vedem astăzi; d. Korodi, prietenul nostru din zile grele și, apoi, din zile mari, simțind că în această țară, în care la 1919 s'a întors cu aceeași dragoste fierbinte, cu care s'au întors și refugiații români, nu mai poate răsufla, — întristat până în adâncul sufletului, pleacă din nou în țări străine, pentru ca să moară acolo.

Este profund dureros: că nimenea nu-l mai poate opri din drumul în care-l întovărășesc regretele noastre prietenești, și avem o singură mângâiere în acest ceas: *nu poporul românesc alungă dela sine pe acest om de caracter, ci politicianismul detestabil care amărește la fel de mult și pe bunii Români, ca și pe acela care azi pleacă pentru totdeauna dintre noi.*

ONISIFOR GHIBU

S'a deschis

Farmacia dr. D. Olariu

Cluj, str. Regina Maria No. 9.

Spre deslegarea conflictului cu C. E. D.

Cititorii acestei reviste cunosc din articolele anterioare*) natura și stadiul conflictului ivit de aproape un an între guvernul român și Comisia europeană a Dunării. Vom adăuga astăzi că întreg conflictul născut, în aparență, din interpretarea dată art. 346—348 din tratatul de Versailles și art. 9 din statutul definitiv al Dunării stabilit în conferința dela Paris, din 1921, cu privire la delimitarea competenței dintre cele două comisii internaționale dunărene, — n'a fost, în fond, decât o repostă dată României la atacurile repetate ce s'au formulat, la noi, împotriva Comisiei europene. Astfel, se adevărește încă odată înțelepciunea zicătoarei noastre populare că „pe cine nu-l lași să moară nu te lasă să trăiești” fiindcă România a aderat la menținerea mai departe a Comisiei europene, în momentul când ar fi putut obține desființarea ei, și aceasta numai cu prețul unui protocol interpretativ asupra competenței stabilită prin art. 5—6 din statut, — pentru ca în prezent organismul caduc al C. E. D.-ului să poată deveni un adversar al României, înaintea forurilor internaționale, revendicând o extindere de competență pe Dunăre, dela Galați la Brăila.

Organele de judecată.

Potrivit tratatelor păcii generale și organizației vieții internaționale, schițată la 1919 prin înființarea Societății Națiunilor, toate conflictele privitoare la căile de comunicație pe uscat sau pe apă, precum și la transitul internațional, sunt de competența Comisiei speciale, consultativă și tehnică, de comunicații și transit, înstituită pe lângă Societatea Națiunilor.

Statutul Dunării trimete, de altfel, în mod expres, toate diferendele eventuale spre judecată și aplanare la aceeași Comisie.

Un comitet special de juriști, sub președinția prof. Bruckhardt dela Berna, a luat în cercetare cazul, în cadrul textelor de drept internaționale, iar expertul american Hines a primit însărcinarea să facă o anchetă, la fața locului, asupra navigației dunărene în genere, cu o specială atenție asupra situației

dela gurile fluviului cât și pe porțiunea fluvială contestată între părțile aflate în conflict. Căci și 'n materie de drept internațional stările de fapt trebuiesc ținute 'n seamă la limpezirea stărilor de drept.

Concluziile raportului Hines și valoarea protestărilor noastre.

Datoria de imparțialitate și obiectivitate ne obligă să recunoaștem temeinicia unor constatări chiar când ele sunt defavorabile țării noastre și punctului de vedere oficial al țării.

Ancheta internațională asupra navigației dunărene, concluziile raportului Hines, a pus în evidență și o parte din vina sau greșala noastră în reducerea traficului la gurile Dunării, ușurând, astfel, în măsură curespunzătoare, vinovăția Comisiei europene.

Evident, raportul Hines a constatat o scădere generală, aproape la jumătate din ce era înainte de război, a traficului dunărean, și a explicat faptul prin distrugerile războiului cu scăderea producției ce a urmat, agravată de mulțimea barierelor vamale între statele succesoare ale fostei monarhii și, bine înțeles, prin lipsa unor schimburi comerciale mai active între aceste State dunărene.

Pentru România, în mod special, concluziile raportului Hines constată la o scădere de producție agricolă — din cauzele prea bine cunoscute: distrugerile războiului și reforma agrară, — o creștere importantă a consumației interioare prin alipirea teritoriilor de peste Carpați, de unde urmează, fatal, o scădere simțitoare a produselor agricole libere la export. La această cauză, am spune naturală, raportul Hines adaugă și cauza artificială a taxelor mari de export asupra cerealelor, taxe care au efect prohibitiv pentru exportul nostru agricol.

Este evident că, în fața acestei situații de fapt: stagnarea din porturile românești ale Dunării, ca și inactivitatea dezolantă a singurului nostru port maritim, Constanța, — valoarea protestărilor României împotriva Comisiei europene, pentru taxele excesive de navigație sau pentru întârzierea lucrărilor de dragaj la gura Sulinei, apare foarte mult redusă.

Raportul Hines recunoaște, ce-i drept, oarecare cheltuieli de lux la C. E. D. și sugerează unele economii necesare, în sensul protestărilor românești, dar aceasta nu scade întru nimic valoarea constatărilor generale, ci dimpotrivă le întărește pe acestea și pune în mai multă evidență imparțialitatea și obiectivitatea anchetei întreprinse.

În asemenea cadru de viață internațională organizată și rațională, unde totul se desfășoară la lumina zilei și sub control public, fiecare Stat are datoria și interesul să se comporte în așa mod încât dreptatea să fie, totdeauna și fără rezerve, de parte lui.

Formula împăciuitoare a Comisiei speciale dela Societatea Națiunilor.

Pe temeiul constatărilor generale, cât și pe baza cercetărilor speciale făcute în sectorul Brăila—Galați, asupra practicei urmată, în materie de contravențiuni fluviale, de către Comisia consultativă și tehnică de comunicații și transit a ajuns la o formulă împăciuitoare între cele două puncte de vedere opuse.

Desigur, valabilitatea hotărârilor luate în conferința dela Londra, din 1883, pentru extinderea competenței C. E. D. dela Galați la Brăila, nu poate fi opusă României care na participat la aceea conferință, a declarat din primul moment că va considera caduce orice hotărâri luate în absența ei și nu le-a recunoscut nici odată.

Acesta-i un punct definitiv câștigat de România, cu prilejul prezentului diferend, și el nu mai poate fi readus în discuție pe viitor.

Dar ancheta la fața locului a constatat, pe porțiunea fluvială Brăila—Galați, un foarte mic număr de sentințe în materie de contravențiune săvârșite nu pe canalul navigabil, ci în incinta porturilor, din partea autorităților teritoriale române, — față de numeroase sentințe pentru contravențiuni date de organele Comisiei europene atât în cuprinsul porturilor cât, mai ales, pe canalul navigabil.

De unde, concluzia comisiei consultative că instruirea și sancționarea contravențiunilor de navigație săvârșite pe cursul apei erau, în mod tacit, rezervate, înainte de război, organelor Comisiei europene a Dunării.

Toată argumentarea solidă a dlui ministru Conțescu, în numele guvernului român, pentru a dovedi

*) „Societatea de mâine“ anul II No: 16—17 și 19: „Conflictul cu C. E. D.“ și „Ce este Comisia europeană a Dunării“

că această toleranță, din partea autorităților teritoriale, era determinată de dorința de a pune la adăpost de influențele politico-economice, tot mai îndrăzneț exercitate de către cele două mari puteri vecine, Rusia și Austro-Ungaria, sectorul fluvial Brăila—Galați, n'a putut schimba concluzia finală ce decurgea din constatările anchetei la fața locului.

De ce ar înlătura, astăzi, România, în mod definitiv, autoritatea Comisiei erupene asupra sectorului Brăila—Galați, după ce a dispărut presiunea celor două mari imperii vecine, când tocmai dimpotrivă, toate eforturile tind la simplificarea și uniformizarea regimului internațional de navigație dunăreană?

Este un argument prea puernic și prea conform dezideratelor dinaintea de război ale României înșăși pentru ca valoarea lui să nu ne impresioneze.

De aci, formula conciliatorie admitând extinderea competenței Comisiei europene dela Galați la Brăila, a precizat că distincția dintre competența C. E. D., pe fluviu, și cea a autorităților române, în porturi, nu trebuie făcută după o limită geografică, dar pe temeiul deosebiri dintre chestiile de navigație și chestiile de port.

În sfârșit, ținând seamă și de protestările României contra C. E. D., Comisia dela Geneva a decis să invite guvernele participante în diferendul de față (guvernele francez, englez, italian și român) de a studia, în modul cel mai favorabil, sugestiile comitetului special pentru cazul unei revizii parțiale a statutului Dunării. Aceste sugestii tind să modifice unele elemente din constituția Comisiei europene a Dunării, precum și din relațiile ei cu Statul român.

Cu alte cuvinte, formula conciliatorie dă o a doua satisfacție punctului de vedere al României, împotriva C. E. D. admitând necesitatea revizuirii statutului dunărean și a modificării prerogativelor actuale ale Comisiei europene care ating drepturile indiscutabile de suveranitate teritorială ale Statului român.

Ce-am câștigat și ce-am pierdut.

Din cele expuse rezultă, în mod evident, că formula conciliatorie a comisiei speciale însemnează, pentru noi, două puncte câștigate:

a) *caducitatea definitiv recunoscută a hotărârilor dela Londra din 1883 și*

b) *recunoașterea necesității revizuirii Statutului dunărean* pentru a pune în acord existența și funcționarea Comisiei europene dunărene cu suveranitatea teritorială a Statului român, dealungul țărmurilor fluviului, dela Brăila la guri.

Dar ea însemnează, în acelaș timp, și un punct pierdut întrucât a triumfat punctul de vedere opus: extinderea competenței C. E. D. dela Galați la Brăila, pe temeiul situației de fapt existentă înainte de război.

Oricât s'ar vorbi de formulă conciliatorie, lăsată la libertatea de acceptare sau de refuz a părților interesate, — ceea ce nu-i cazul când se rostește o sentință arbitrală, — este evident că rezoluția dela Geneva va avea consecințe în sectorul Brăila—Galați.

Fiind vorba de o formulă tranzacțională între puncte de vedere diametral opuse, la început, și întrucât se urmărește unificarea regimului de navigație internațională pe Dunăre, — România nu va putea să refuze, în mod absolut, tratativele ulterioare și desbaterile menite să conducă la o soluție definitivă a diferendului.

În cadrul cel nou al organizării vieții internaționale, sub auspiciile Societății Națiunilor, România nu poate să fie, — și nici n'are vre-un interes la aceasta! — un element retrograd sau o piedică, de îndată ce drepturile ei de Stat suveran și de membru independent al comunității internaționale sunt respectate.

Dimpotrivă, în politica ei de pace și conservare națională, România are totul de câștigat pe urma progresului realizat în organizarea cât mai perfectă a comunității internaționale între toți membrii egali în drepturi și'n datorii.

N. Dașcovici

CĂRȚI, REVISTE, ZIARE

Transilvania (Iulie—August) — număr închinat excursiei „Astrei” în Basarabia și serbărilor jubilee ale liceului ortodox din Brașov. Se publică conferințele d-lor O. Ghibu și I. Lupaș, ținute cu acest din urmă prilej și un articol ocazional al d-lui V. Ghidonescu. Dl G Bogdan-Duică introduce și în această revistă „multe și mărunte despre Eminescu”, pregătind astfel cu cea mai mare atenție drumul pentru un studiu complet asupra acestui fenomen, care intrupează în cel mai înalt grad sufletul românesc.

Dl H. P. Petrescu traduce un fragment dintr'un studiu al dramaturgului Artur Kirschner, prezentat la un concurs vienez pentru un plan de cea mai bună acțiune de apropiere sufletească între popoare. Dramaturgul german propune crearea

unui „oficiu pedagogic internațional” pentru „desintoxicarea atmosferei de ură națională și socială” și pentru „educarea unui suflet mare european”. Acest oficiu ar fi să fie corespondentul oficiului internațional al muncii, în materie de învățământ. Dacă n'ar fi realitățile sociale, cu toate manifestările lor, mai puternice decât cele mai nobile ideologii, am crede în existența unui astfel de oficiu și, mai ales, în eficacitatea lui. . .

Universul literar, sub conducerea d-lui Nicolae Iorga și a d-lui Ion Sân-Georgiu, păstrează vechiul caracter de popularizare, aducând doar un material mai variat și mai valoros — nu atât în partea artistic-literară, cât în partea de informație culturală, care folosește unui cerc mai întins de cettori. De multe ori nu se ridică deasupra valorii de informație nici „criticile” d-lui Sân-Georgiu, precum nici articolele „de fond” ale d-lui Iorga.

Prețioase sunt informațiile asupra unor popoare streine și mai ales asupra valorilor lor culturale. Am văzut astfel un număr întreg dedicat culturii armenesti și ecouri din această preocupare ne dau și numere mai proaspete, apoi un număr de curând închinat literaturii Sașilor, poporul cu care trăim împreună prin frumoasele văi ale Ardealului de vreo 700 de ani — politicește mai mult în lupte decât în bune înțelegeri. Apărut în timpul cursurilor dela Văleni, acest număr este influențat de atmosfera etică și politică a acestor cursuri, cari, de câțiva ani încoace, sunt deosebit de curtenitoare cu minoritățile noastre mai numeroase: Sașii și Maghiarii. La această mână „prietenească” întinsă de noi (de multe ori și pe teren politic) răspund Sașii mai mult decât Ungurii. Iar la Văleni aproape numai Sașii. Dl. Bitay, ungur, pare a fi mai curând o excepție printre conaționali dumnisale. Această deosebire de atitudine între Sași și Unguri este de altfel justificată din punct de vedere psihologic, iar în ce privește atitudinea, mai conciliantă am zice, a celor dintâi ea este destul de motivată de situația lor etnică. Dovadă articolul d-lui Frederic Müller: Rolul istoric al poporului săsesc din Ardeal (Universul literar. Nr. 32), care precizează astfel țința politică a poporului săsesc în ultimele două decenii — deci și în cadrele României de astăzi: „Conducătorii sași, când nu se mai înfăptuia Austria Mare, se gândiră la temelia unui popor așa de mic și așa de răsleț, care ca minoritate nu va putea avea niciodată înrăurire asupra formării statului și trebuie deci să facă pace cu poporul conducător în Stat, dacă și acesta voește. Pe temeiul înțelegerii reciproce fură din nou întărite bazele dezvoltării poporului săsesc în ultimele două decenii ale Statului maghiar. . . Cu această tradiție de solidaritate și adaptabilitate a pășit poporul săsesc în Statul român.” Numai că politica pangermanistică, cu toate urmările ei pentru noi, pe care se cred chemați unii Sași s'o apare, precum și unele atitudini ale lor din viața de toate zilele, nu prea se împacă cu această „tradiție” de adaptabilitate cu care a pășit poporul săsesc în Statul român — pe care am dori-o mai sinceră.

DR AUREL NEGUȘ

avocat, București Calea Victoriei 190

Propuneri pentru viitor

Măsuri necesare pentru protecția copiilor de prima vârstă

a) Fie care sugar îndrumat pentru primire la centru și care cade în prevederile legii de ocrotire a copiilor abandonati, trebuie să fie admis la centru.

b) Primirea sugarului să se facă în totdeauna cu mamă - sa excepție cazurile de forță majoră: mama moartă, mama suferă de tuberculoză deschisă sau altă boală gravă, în cazurile afecțiunilor înșirate mai în urmă, (boală gravă) numai pentru durata boalei.

c) Sugari ale căror mame au sucombat sau ale căror mame suferă de-o boală gravă, care nu este compatibilă cu alăptarea copilului, vor fi primiți la centru însă cu următoarele condițiuni:

d) Mamele internate cu copii lor, vor fi dispuse ca surplusul lor de lapte să-l dea copiilor fără mamă în schimbul adăpostului oferit și pentru care ele mai primesc și-o recompensă bănească.

e) Maternitățile să îndrumeze toate mamele cari nu au unde să meargă și care sunt fără domiciliu, după ce au născut și după expirarea termenului de lăuzie, la centrul pentru ocrotirea copiilor; ele să impiedece ca mamele atât timp cât se află la aceste maternități să fie angajate ca doice în familii pe lângă condițiuni cari nesocotesc interesul vital al copilului propriu; transpunerea mamelor fără domiciliu dela maternitate la centru se va face cu ajutorul surorilor de ocrotire sau al agenților de poliție. Maternităților le revine o datorie morală de a nu se desinteresa de această importantă chestiune a ocrotirii copiilor de prima vârstă.

f) Statul să legifereze cât mai curând chestiunea plasamentelor făcute pe lângă taxe de îngrijire și a angajării doicelor în spiritului legii Roussel.

g) Medicul șef director sau locțiitorul său să nu primească nici un copil de sân fără mamă atunci când această mamă trăește și când centrul nu are lapte de mamă suficient. Neavând nimeni așa de bine conștiința gravității unei separări premature a mamei de copil și fiind el singur în situația de a constata zilnic înconveniențele cari rezultă dintr-o separare permanentă a lor, să i-se lase lui și pe viitor toată latitudinea de a decide dacă centrul este în situația de a face o primire fără mamă (§ 25.) sau nu. Laptele de mamă este necesar nu numai pentru că el singur poate combate cu succes întrucâtva influința răufăcătoare pe care o exercitează aglomerațiunea infantilă asupra sugarilor internați, ci și pentru că centrele îngrijesc și un mare număr de sugari bolnavi când laptelui de mamă îi revine o valoare medicamentoasă.

h) E nevoie să se stabilească o colaborare intimă între centrele pentru ocrotirea copiilor și căminurile pentru mame, acolo unde aceste căminuri există. Centrele nu sunt nici ele altceva decât căminuri pentru mame, însă ele mai adăpostesc și copii fără mamă și îngrijesc și sugari bolnavi când laptele de mamă devine indispensabil. Atunci când căminurile pentru mame intenționează să-și păstreze caracterul lor actual, ca ele adevărat să interneze și în viitor numai mame cu copii lor sănătoși, ar fi necesar că atunci când centrul are nevoie de doice și când el nu le-ar putea obține dela maternități, aceste căminuri să se arate dispuse a ceda centrelor câteva mame, cari în schimbul casei și mesii pe care ar primi-o și la centre,

ar mai putea da o parte din laptele lor disponibil și sugarilor lipsiți de mame. *Centrele pentru ocrotirea copiilor nu sunt altceva decât o fericită combinație a căminurilor pentru mame cu serviciul spitalicesc infantil bazată pe reciprocitatea intereselor atât a sugarilor sănătoși cât și acelor bolnavi.* Este foarte bine când statul se află în plăcuta situație de a putea crea mai multe instituțiuni cari cu mici modificări servesc acelaș scop (publicul feminin care reclamă ocrotirea statului este așa de numeros, încât crearea mai multor instituțiuni similare ni-se pare justificată). Credem însă că tot statul trebuie să vegheze ca emanciparea unei fracțiuni dintre cele asistate să nu se facă în detrimentul celeilalte, care depinde de cea dintâiu în mod hotărâtor.

Măsuri pentru ocrotirea copiilor de prima vârstă, internați și reținuți în institut:

Măsuri pentru împiedecarea contagiunilor interne:

a) observarea cu strictețe a carantinei; fie care nou primit trebuie să fie izolat pentru timpul de incubație (3 săptămâni);

b) din saloanele comune vor trebui scoși imediat și vor trebui izolați sugarii cari la un moment dat prezintă simptomele unor maladii transmisibile sau când ei devin numai suspecți chiar;

c) infirmierele tinere cari nu au făcut încă maladiile epidemice, nu sunt admise să facă serviciu pe secțiile de sugari.

d) atât personalul îngrijitor cât și mamele vor observa cu multă conștiințiozitate și rigoare dispozițiunile cuprinse la pagina 23 și 24.;

e) accesul streinilor, dacă nu se poate împiedeca cu desăvârșire, să fie redus la minimul posibil accesul odată acordat, vizitatorii vor observa aceleași dispozițiuni ca și personalul centrului;

f) nici o infirmieră și nici o mamă bolnavă sau în stare febrilă, nu va putea intra pe secțiile copiilor, înainte de a fi fost examinate de către medic;

g) îmbolnăvirea ori cărei persoane aflătoare în institut va fi anunțată îndată doctorului de serviciu sau medicului intern;

h) diagnosticul de maladie infecțioasă odată pus bolnavul va fi evacuat imediat dela centru și el va fi transportat numai decât la spitalul de epidemie. De fiecare dată se va face o desinfecție radicală a localului unde a obvenit cazul de contagiune;

i) infirmierele suferind de tuberculoză deschisă nu vor putea fi angajate să facă serviciu la copii; ele odată angajate vor trebui să fie concediate fără amânare;

j) deasemenea vor trebui eliminate și mamele suferind de aceeaș afecțiune, când li-se acordă favoarea ca copilul lor să fie internat fără ele; aceasta, pentru a-l subtrage mediului infecțios, operă dictată de principiul de prevenirea și combaterea tuberculozei;

l) mamele și fetițele cu vulvo-vaginite vor fi plasate într'un pavilion separat unde li se va face tratamentul corespunzător.

m) maternitățile sunt invitate și rugate ca să-și supravegheze de aproape personalul îngrijitor pentru

luarea tuturor măsurilor corespunzătoare, menite să prevină contagiunile interne de vulvo-vaginite infantile.

n) doicele nu vor pune copii streini la piept ci surplusul lor de lapte va fi muls dacă mama se învoește chiar înainte de a-și alăpta copilul propriu și servit în butelii.

o) atât personalul îngrijitor cât și mamele, doicele și copii vor fi de aproape examinați asupra sifilisului câștigat sau moștenit. Tuturor li-se va face și analiza sângelui: reacția Wassermann. La copiii de prima vârstă se va da o importanță deosebită simptomatologiei clinice.

Măsuri menite să combată consecințele ospitalismului:

a) să se asigure lapte de mamă pe seamă copiilor de primul an;

b) în absența laptelui de mamă să se câștige lapte de vacă de proveniență indiscutabilă, care să fie sterilizat;

c) la săpun și apă să nu se facă nici o economie deplasată;

d) lărgia să fie suficientă (cel puțin 12 cărpe de sugar) și să se fiarbă regulat; economie la acest capitol nu este admisibilă; propunerile doctorului să fie luate în seamă;

e) saloanele de sugari să nu fie suprapopulate nici odată respectându-se cubajul prescris, iar paturile suplimentare evitându-se întrucât aceasta este cu putință;

f) în cadrele posibilității să se facă o izolare individuală adoptându-se sistemul francez de boxaj;

g) personalul infirmier să fie în număr suficient;

h) cât se poate de repede sugarii vor fi plasați fie cu mamă, fie fără mamă (acești din urmă dacă este posibil, la doică), scoțându-i de sub riscurile pe care le prezintă conviețuirea în comun sau aglomerațiunea infantilă și substrăgându-i influenței ospitalismului. Se vor ține la centru numai un număr de sugari sănătoși și aceștia numai pentru un timp limitat, ai căror mame sunt indispensabile din punct de vedere al aprovizionării cu lapte de mamă în prima vârstă;

i) pentru scoaterea copiilor mici e nevoie ca taxele de îngrijire să țină pas cu coeficientul de scumpete (înregistrăm cu plăcere dublarea acestor taxe chiar pentru copii de prima vârstă, vârsta cea mai expusă); ar fi în interesul operei de ocrotire infantilă dacă administrația centrală ar afla totodată și formula ca ordonanțarea și mandatarea acestor taxe de îngrijire să nu sufere nici o întârziere;

j) începând noi să încredințăm și copii de prima vârstă populației românești dela țară unde stăpânesc atâtea prejudecăți condamnabile și unde credința în vrăjitoare și descântece își păstrează încă cetățuile ei foarte rezistente și cu greu de cucerit, se impune tipărirea fișelor volante sau sfaturi pentru mame cari să împrăștie cunoștințe referitoare la alimentarea corectă și îngrijirea igienică a copilului. Tipărirea acestor sfaturi ar aduce un real serviciu copiilor abandonați aparținători centrului, ea ar folosi în același timp însă și populației infantile din întreaga regiune, unde se află coloniile noastre, ducând o dără de lumină și în întunericul falșelor concepțiuni ale vieții dela țară.

Pentru intensificarea propagandei în vederea răspândirii cunoștințelor referitoare la alimentarea și în-

grijirea corectă a copiilor de prima vârstă vor contribui și conferințele aranjate de către Astra în zilele de sărbătoare, la sate. (A ținut și subsemnatul câteva conferințe cu subiecte din ocrotirea infantilă, când s'a constatat marele interes, pe care-l are poporul dela țară cu privire la această chestiune, față de care de bună credință se comit adevărate crime. Poporul român nu se închide ermetic față de sfaturile bune, iar Astra care pe timpuri grele a știut să păstreze contactul direct cu populațiunea rurală fiindu-i călăuză prețioasă sub raport cultural și național, nu a făcut, decât să-și adauge un nou titlu de glorie la activitatea sa din trecut, prin estinderea activității sale și asupra operii de ocrotire infantilă și prin îmbrățișarea chestiunii de combatere a moralității copiilor de prima vârstă. Mortalitatea infantilă este mai mare la țară în sânul populației românești. Or ce operă, care tinde la punerea în cunoștință a masselor românești și la reducerea mortalității copiilor mici dela țară echivalează cu o importanță cruciadă dusă în numele românismului.

l) pentruca contingentul de copii înaintați centrului nostru fără mame din cauză că acestea au succumbat în cursul facerii sau la scurt timp după aceasta să se reducă (anul trecut s'au făcut vre-o 45 primiri de acestea), e nevoie ca locurile de medici de circumscripție vacante să fie completate, iar posturile de moașe diplomate încă vacante să fie ocupate. Noi avem tabloul localității cari ne-au cerut ajutorul din cauza morții ma melor. El va putea fi apreciat de către cei interesați și competenți cari vor putea stabili întrucât lipsa de medici de circumscripție și moașe diplomate ar putea fi făcute responsabile de această situație. Aceste cereri de admitere s'au făcut în mod spontan fără nici o intervențiune din parte-ne. Ne întrebăm câte cazuri la fel au mai putut exista, fără însă ca autoritățile locale să intervină și câți dintre țărani noștri ignorează încă și azi existența centrului, din care cauză ei n'au recurs la sprijinul nostru. Totalizarea cazurilor de felul acesta dela toate centrele pentru ocrotirea copiilor din Transilvania, ar putea da o oglindă destul de fidelă a mortalității mamelor determinată de febră puerpărală; gruparea lor pe localități ar putea scoate în relief localitățile cari în primul rând ar reclama o intervențiune imediată.

m) pentru câștigarea de noi aderenți și noi combatanți în lupta angajată contra moralității infantile, este necesar ca programa analitică a cursurilor suferitoare ale diferitelor școli de fete să fie completată cu un curs de puericultură. Pentruca rezultatul vizat să fie cât mai rodnic, ar fi consult ca acolo unde sunt pediatri, aceste cursuri să fie predate numai de ei, căci apostoli ai unei credințe, vor putea deveni cu adevărat numai aceia cari din practica zilnică constată mereu ravagiile, pe cari le face ignoranța. Cursurile teoretice vor trebui întregite cu demonstrațiuni practice în serviciile de ocrotire infantilă. Instruind arta de a crește copiii viitoarelor mame, vom ajunge cu un ceas mai curând, ca numărul combatanților să auzenteze, iar ignoranța care stăpânește azi atât la orașe cât și la sate, să se spulbere mai repede.

n) importanța instituției vizitatoarelor în materie de igienă infantilă astăzi se evidențiază în întreaga ei amploare. Scepticismul cu care a fost întâmpinată această instituție la început și la noi, se pare că a dispărut, iar reînființarea cursurilor anunțate decurând, pentru formarea de noi vizitatoare, credem că înre-

gistrează aurora unei ere nouă de plin avânt și nouă activitate în domeniul combaterii mortalității infantile¹.

Asistența socială sau sora vizitatoare a devenit un au iliar prețios al medicului care nu poate lipsi din nici un loc, unde este vorba de medicină socială atât curativă cât îndeosebi cea preventivă.² Rolul pe care trebuie să-l aibă asistența socială în com-

¹ Un nou plan despre organizarea ocrotirii infantile se află: Prof. Dr. I. Moldovan: Principii generale pentru organizarea sănătății publice în România. București. Tipografia «Cul-

baterea mortalității infantile a fost scos în relief cu multă competență de către prof. Chatin dela facultatea de medicină din Lyon la congresul internațional pentru protecția maternă și infantilă la Paris 1922.³

tura» 1924, unde ocrotirea infantilă formează un important capitol al biopoliticei.

² Dr. Axente Iancu: Surorile de Ocrotire. Revista Sănătății 1921.

³ Dr. Axente Iancu: Congresul internațional pentru protecția maternă și infantilă la Paris (1922) Sănătatea Publică Nr. 11—12 1922. Dr. Axente Iancu

TRATAMENTUL HIDROMINERAL ȘI BALNEAR ȘI BĂILE DELA LIPOVA

— CONFERINȚĂ ȚINUTĂ ÎN CADRUL SERBĂRILOR CULTURALE ALE ASOCIAȚIUNEI, CARI AU AVUT LOC LA BĂILE LIPOVA, ÎN ZIUA DE 26 IULIE 1925

(Sfârșit)

Cât timp să stăm în apă?

Durata băilor depinde de calitatea apei, de boala pentru care se aplică, de vârsta și de starea generală a bolnavului.

Un individ tânăr suferind de inimă, va face băi carbogazoase hypotermice timp de 5 minute la început, după 2—3 băi 10, după 10 băi 15. Va sta nemișcat în apă, ca să se folosească din belșug de cantitatea de acid carbonic. Mișcarea multă în apa carbogazoasă, face să se peardă o mare parte de bioxyd de carbon.

Un individ mai bătrân, suferind de inimă, va face băi indifferente, deci între 34—35° C. sau 27—28° R. la început 5 minute, după 2—3 băi 8 mai târziu 10—12 minute.

Femeile suferinde de maladii genitale chronice, tot așa indivizi cu exudate vechi sau rheumaticii, gutoșii, vor face băi calde, a căror temperatură este dela 36° C. sau 28¹/₂° R, în sus și vor putea sta în apă la început 15, mai târziu 20, ba chiar și 30, acțiunea acidului carbonic la această temperatură fiind diminuată.

Copiii vor face băi calde, dar de durată scurtă: 10—15.

Nu se admit aceste ape în cazuri de tuberculoză pulmonară activă, asthmă, emfyzem pulmonar, ascită, oedeme (boală de apă) de origine renală.

Dar au aceste ape și alte proprietăți, cari trebuiesc amintite: *sărurile diferite* ce conțin aceste ape, în proporția concentrației moleculare, excită aparatele terminale din piele și ale nervilor senzorii. Gazele disolvate în apele aceste minerale, sunt aspirate de bolnav în timpul băii și desfășoară o acțiune hyperemizantă asupra mucoasei căilor respiratorii. *Radio-activitatea apei „Lipova“* cauzează

la unii dintre pacienți reînnoirea după 3—4 băi a inflamațiilor vechi, provocând astfel în terenul înbolnăvit dureri. Uneori chiar violente. Se observă acest lucru îndeosebi la rheumatici și la femei cu afecțiuni ale organelor genitale. Continuând însă cu băile, prin intensificarea progresivă a circulației sângelui, se asigură tot mai mult resorbția exudatelor și depozitelor vechi din diferitele țesuturi și cu aceasta se asigură și vindecarea. Natural, că obținând odată un rezultat favorabil, cu terminarea băilor, trecerea bruscă la ocupațiile zilnice și la modul de alimentație de mai nainte, pot veni ușor recidive.

Deci să nu ne credem trecuți peste ori ce primejdie când deodată cu terminarea băilor am redobândit sănătatea pierdută: trecerea la obicinuita ocupațiune și alimentație, trebuie să se facă treptat și cu multă prudență.

Și cu aceasta constatare, care este în același timp și un avertisment adresat publicului, care vine la băi, cu gândul serios de a profita pe urma lor, ași fi ajuns la sfârșitul conferinței mele. Poate că tonul ei în unele locuri mai științific, a fost prea greu pentru a putea fi înțeles de către toți ascultătorii.

Aceasta nu am putut-o evita cu totul, deoarece aveam obligațiunea de a prezenta o icoană pe cât se putea de completă și de reală a cercetărilor și a experiențelor făcute de mine și de cei ce s'au ocupat, practic sau teoretic înainte de mine cu aceasta problemă.

Am convingerea, că cu toate acestea, am reușit să duc cu un pas bunior înainte cunoștințele de care are nevoie atât publicul, cât și Direcțiunea băilor, pentru a putea face, ca această stațiune balneară, atât de bogat înzestrată de natură, să devie o adevărată binefacere

pentru toți suferinzii, nu numai din aceasta împrejurime, ci din întreaga țară.

Mulțumind, atât în numele meu, cât și al publicului, care se îndreaptă spre aceste băi în număr tot mai mare, vrednicei Societăți Culturale care este Asociația noastră, pentru începutul făcut astăzi, de-a se îngriji de-opotrivă atât de sănătatea sufletească, ca și de cea trupească a poporului nostru și profitând de ocazia de-a vedea în mijlocul nostru pe cărmuitorul dibaciu al Asociației, d. președinte Vasile Goldiș, încheiu exprimând dorința, ca Asociația prin organele ei și în special prin secția ei medicală, să caute a studia în mod sistematic toate stațiunile noastre balneare, organizând pretutindenea an de an astfel de manifestațiuni culturale, ca cea de azi.

Dr. Const. Stanca

Literatură: Dr. Teșosu — Dr. Câmpianu: Apele minerale.

Dr. Eug. de la Harpe: Guide Trait. aux Eaux Minerales. Paris 1920.

Eisenkolb Aurel: Lippa és Solymosvár. 1891.

Cititorii nu uită că printre îndatoririle de fiecare zi este și achitarea în mod anticipativ a abonamentului.

Constantin Xantopol

avocat
fost magistrat

Biroul avocațial: str. Regală 5, Cluj

Consultațiuni zilnic
orele 8—10 dim. și 3—8 d. a.

Corupția

(Un capitol din patologia socială).

Explicarea fenomenului corupției și mijloacele de îndreptare.

Legând fenomenul corupției de înrăurirea forțelor externe, noi putem dobândi o mare precizie a înțelesului acestui cuvânt.

Se poate vorbi spre pildă de înrăurirea corumpătoare a climatului și a forțelor dependente de climat: fauna și flora. Sunt regiuni cari prin bogăția lor, și sunt altele cari prin sărăcia lor opresc orice progres social, orice integrație socială, orice echilibrare a sistemului social.

În legătură cu înrăurirea comunităților străine, conceptul corupției dobândește un înțeles bine determinat prin analiza fenomenelor cari se ivesc în mod necesar în structura societăților prinse în sistemul internațional. Contactul pacinic sau războinic cu alte State dă naștere la germeii corupției în înțelesul propriu și cel mai obișnuit al cuvântului. Structura socială devine mai complexă. Se nasc stări sociale cari corespund acestui contact: starea războinicilor și cea a comercianților. Iar din raportul acestor stări cu starea muncitoare, producătoare se ivește luxul parazitismului, corupția în felurite nuanțe, cari pot împinge spre degenerare și desagregare.

În această privință comparația cu societățile animale e foarte instructivă, mai ales cu societățile de furnici.

Lucrarea lui Espinas „Des sociétés animales“ și acuma în urmă, „Tierszoologie“ a lui Friedr. Alverès¹ ne arată că și în reșul animal există societăți foarte diferențiate, cu stări sociale bine distincte. Și aci putem constata, mutatis mutandis, fenomene de corupție izvorâte din contactul cu alte societăți. Există d. e. o specie de furnici polyergus care trebuie să-și țină sclavi cari să le hrănească de altcum ar pieri. La specia anergates nu există lucrătoare ci numai indivizi de sex masculin și feminin, cari și ei nu se pot nutri singuri. O femeie anergates intră într'o colonie a speciei tetramorium și e adoptată de lucrătoarele acesteia cari se pare, omoară pe regina lor pro-

prie. Femeia anergates produce însă numai indivizi de sex masculin și feminin, cari sunt hrăniți de lucrătoarele tetramorium. Pe'ncetul colonia tetramorium pierde din cauza că nu se înmulțește și prin acest fapt și reprezentanții speciei anergates cari nu se pot hrăni singuri sunt consacrați morții. Numai vre-o femeie mai tineră scapă de prăpăd, nutându-se în altă colonie tetramorium.

Ne gândim în acest caz la regimul sclavaului în antichitate, cu decadența clasei conducătoare, la despopularea diferitelor țări, deoarece sclavii și oamenii săraci nu se înmulțeau, pe'când cererea de sclavi creștea în măsură ce clasa conducătoare, parazitarii și corupții se desvătase a munci. În Deloc unde se concentrase comerțul de sclavi, pe vremea crizelor cari au împins la mișcările conduse de cei doi Gracchi, se spune că într'o zi au fost oferiiți cumpărătorilor dimineața 10.000 de sclavi, iar seara au fost toți vânduți (Mommsen).

Dar, în specia umană există posibilitatea regenerării, dat fiind că diferențierea în caste nu e datorită unor transformări organice individuale.

În acest fel țesuturile sociale se pot regenera neîntrerupt, funcțiunea biologică a societății putându-se menține în toate transformările intervenite, familia omenească, instituțiunea care asigură perpetuarea biologică a societății, trebuind numai să se adapteze structurii complexe a societății. E o eroare dacă se crede că diferitele tipuri sociale „superioare“ s'au format după icoana familiei — ci invers familia a trebuit să se adapteze tipurilor sociale complexe, determinate de nevoia de adaptare la un anumit mediu ambiant. Dacă ar fi altfel nu ne-am putea explica diversitatea formelor de familie, care din punct de vedere biologic n'ar putea exista, deosebirile biologice între diferitele varietăți omenești nefiind atât de pronunțate.

Traian Brăileanu

Abonamentul plătit înainte este raziul cel mai solid al unei publicații și garanția dezvoltării presei în ARDEAL

„Societatea de mâine“ are bunul noroc să publice de acum înainte o serie de corespondențe din Paris, ale unui scriitor francez, Adrien Le Corbeau, — cu care se poate mândri și țara noastră, fiind născut și crescut în România -- distins în anii trecuți de Academia franceză, premiându-i-se volumul «Le Gigantesque» (romanul unui arbore)¹⁾ și de criticii francezi, cucerindu-și un loc de cinste printre marii scriitori ai Franței.

Sub titlul de mai sus,²⁾ Adrien Le Corbeau a ținut în 1919, (30 Martie), la Paris, o frumoasă conferință, bine apreciată de numerosul public — mai ales intelectualii, scriitorii — care popula sala Gaveau, atrăgându-ne multe simpatii, cu atât mai prețioase atunci când începuseră să se discute la Conferința de Pace, interesele și viitorul României.

Pentru Ardeleni, Adrian Corbul — cum iscălea pe vremuri, înaintea războiului, în gazetele de aci, — nu-i un necunoscut: ani de-a rândul, el a trimis corespondențe interesante din viața pariziană. Născut în frumoasa noastră țară, trăindu-și aici copilăria și adolescența, el a cunoscut și pătruns sufletul românesc, pe care, în conferința ce a făcut-o, a încercat să-l redea cu deplin succes.

Găsindu-mă la Paris, pe acea vreme, când se iveau zorile Păcii mult așteptate, după ce trăisem acolo ceasurile de groază și de nădejdi ale războiului, îmi reamintesc cu câtă înălțare sufletească ascultăram acest imn închinat «rudetăii excepționale» dintre aceste două neamuri surori.

„Sufletul românesc — spunea a două zi Georges Neveux în ziarul «L'ami», — e mai bine înțeles în Franța, decât la oricare popor, fiindcă în realitate, el nu-i decât o nuanță abia deosebită a aceluiași spirit latin. Peisajele românești, pe care Le Corbeau a știut, ca poet, să le prezinte, pentru o clipă, înaintea ochilor noștri, cât de ciudat se înrudesc cu cele din Franța!

Și arta românească, nu-i tot așa de delicată, așa de multiplă, așa de pură ca a noastră? Cât privește psihologia acestei rase, nu-i ea minunat simbolizată prin această rară și vitează Suverană, care e într'adevăr Sora morală a celor mai frumoase eroine ale istoriei noastre?

Să ne învățăm să ne iubim frații din Balcani, acești latini din Orient, care în timpul ceasurilor întunecate ale războiului, se luptară alături de noi, care îndurară martiriul cel mai lamentabil și care, azi, în fine, reinvie cu atâta măreție.

Ca cele mai multe din marile mișcări europene de refacere și de restaurare, această renaștere își are centrul de acțiune în Franța. Prima Capitală a României e București, dar a doua e Paris.

Și toți, ne simțim mândri de această ogorare.

Conferința lui Le Corbeau, mai mult decât paralele sau solemnitățile diplomatice ce au costat atât de mult țara noastră, i-a adus mari servicii, scoțând în relief încăodată, asemănarea de gusturi, de sentimente și de aspirații între poporul românesc și cel francez.

E adevărat, spunea Le Corbeau, că în țara Reginei Maria, descoperim, nu numai

¹⁾ Adrien Le Corbeau: „Le Gigantesque“, Ed. Fasquelle, Paris. Tradus în America și Anglia.

²⁾ Affinités Franco-Roumaines, „L'exceptionnelle parenté“, conférence, 30 Mars 1919. Impr. Paul Dupont, Paris.

în jurul nostru, aceleași vibrații ale atmosferei, ca la noi, dar și la poporul român, același ritm sentimental și moral. În mod firesc și fără sforțare, Francezii își regăsesc la Români, preferințele și gusturile lor; bucuriile sau durerile lor.

Aceleași simț estetic, aceleași calități și . . . aceleași defecte, se întâlnesc în mod spontan la aceste două națiuni.

Aci ar fi poate explicația naturală a puternicelor repercusiuni pe care toate epocile însemnate ale istoriei franceze le avea asupra poporului român.

Căci niciodată un popor n'a iubit pe altul atât de pătimas. Orice mișcare pornită din Franța, fie politică, literară sau socială, se găsește, în mod firesc, adoptată în România.

Adevărul e că nicăeri mai bine ca în literatură, nu izbucnește extraordinara rudenie de inimă și spirit a poporului român cu poporul francez. Căci felul de a simți și a gândi e în România identic cu felul francez de a gândi și simți.

După ce Adrien Le Corbeau compara poezia și simțirea lui Eminescu cu a lui Musset, și spiritul lui Caragiale cu al lui Courteline, vorbind de limba românească, el a găsit accente deosebit de poetice și duioase.

„Cuvintele ce compun o limbă nu-s numai emanația sonoră a sufletului nostru viu, vibrația materializată a durerilor și bucuriilor noastre, a iubirilor și urilor noastre. Ele sunt mai mult decât atât. După cum zefirul de primăvară se încarcă cu parfumul florilor, al ramurilor și ierbei întâlnite în cale-i, și cu sunetele din spațiu pe care-l traversează, sunetele miilor de zgomote suave și stridente, tot astfel limba ce vorbim poartă în ea suferințele și dufosiile, groazele și încântările generațiilor care ne-au lăsat-o moștenire. Apoi, încercate cu tot ce le-am împurmat din propriul nostru suflet, cuvintele urmându-și drumul, vor duce celor ce vor veni după noi, puțin din ce va fi constituit viața noastră.

Limba românească are un caracter diferit de al limbei franceze. O atmosferă de melancolie, de bunătată resemnată, de eroism simplu și mare, circă în cuvintele ce o compun. Ea conține mai ales murmurul unei suferințe milenare.

Căci poporul român a fost, de când există, sorfit tuturor invaziilor. Sentinela latină îndepărtată și ultimă barieră a lumii creștine în Orient, el și-a avut, neîncetat și mereu, pământul sguudit de goana nebună a cailor turcești, tătarești sau muscălești. — Fumul roșu al incendiilor forma ca nori statornici deasupra orașelor și satelor românești. În aceste ceasuri de groază și, în timp ce, pe câmpiile devastate sufla un vânt de jale, nenorocii locuitori fugeau buimăciți de masacru și foc. Apoi în munții în care se retrăgeau, în mijlocul naturii răco-roase și mărețe, sub un cer albastru și curat, el așteptau cu urechea aplecată spre vâi, ca prăpădul să fi trecut . . . De câte ori îmi răsună în urechi limba românească, îmi pare că aude fi spăimântată a femeilor și copiilor, strigătele sonore ale războinicilor ce compuneau oștile lui Mihai Viteazul și ale lui Ștefan cel Mare, totul învăluit de murmurul vastelor păduri și de gemele lungi ale vânturilor.

Și în poezia românească regăsim melancolia blândă și resemnată a celor ce, veșnic amenințați de sinistrele licăriri ale semilunei turcești, găsseau în rugăciune și în contemplarea naturii, răbdarea să

aștepte și puterea să sufere. Ici-colo, cuvinte clare, vesele, calde, vibrând, străfulgera melancolia surdă a acestei limbi, ca și petele de soare ce se joacă în verdețea întunecată a pădurii. Ele sunt, neîndoios, reflexul peisagiilor atât de grațioase și pline de soare ale țărilor românești.

Am ținut să redau puțin din frumusețea acestei conferințe, plină de dragostea ce i-a inspirat-o țara noastră unui francez — ce se mândrește că se simte pe jumătate român.

Cititorii „Societății de mâine”, vor gusta de acum corespondențele acestui bun prieten și frate, retrăind cu el diferitele momente și aspecte ale vieții pariziene, ale vieții de gândiri nobile și simțiri frumoase.

Adrien Le Corbeau cu cele două volume publicate până acum, «Le Gigantesque» și «L'heure finale», și-a cucerit un loc de frunte printre literații francezi și, pot zice, în lumea literară de pretutindeni, căci aceste opere au fost traduse și au avut mult succes și în America și în Anglia.

Dr. Dim. A. Olariu

CRONICI CULTURALE ȘI ARTISTICE

„Astra” renăscută.

În coloanele acestei reviste s'a vorbit de repetate ori despre reorganizarea Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român, despre adaptarea ei la noile împrejurări între cari trăiește poporul român de dincoace de munți în cadrele României întregite.

Primii ani de după unire au însemnat în viața »Astrei” o criză, care uneori lua înfățișarea unei lipse de orientare, amenințând cu apropierea unei rătăcirii.

Cu fatalitatea vremilor schimbate ne-a venit o dislocare a energiilor intelectuale din vechile lor rosturi. Uriașul atelier administrativ, înghesbat la iuțea, ca o necesitate funcțională a unui organism care intra în viață, a reclamat prea multe brațe de muncă, mai adesea mecanică, încât se consuma și energia disponibilă altori pentru cheltuirea ei altruistă în serviciul culturii mulțimii. Se părea că nu vom mai avea oamenii necesari pentru o muncă desinteresată și idealistă în slujba mulțimii, în afară de funcțiunea oficială zilnică.

A năvălit apoi politicianismul și au răsarit, ca bureții după o ploale îndelungată, politicianii cu logica lor materialistă și cu preocupările lor strict egoiste. Se părea că nu vom mai găsi suportul moral pentru o astfel de muncă.

Am început însă să revenim și la alte preocupări. Uluiala primilor ani a dispărut și atunci cu privirea limpezită am început să vedem semnele vremii și să ne adaptăm lor. Cea mai bună dovadă este situația actuală de reorganizare a Asociațiunii, pe care politicianismul n'a reușit să o desmembreze, nici să-i anihileze puterile de mare acțiune culturală.

În ultimii doi ani conducătorii „Astrei”, în frunte cu președintele ei dl Vasile Goldiș, studiind posibilitățile de a da o nouă viață acestei instituții, au elaborat un vast program de activitate și au croit cadrele în cari se va integra toată munca, pe care sunt pregătiți să o înceapă acum. Adunarea generală din anul acesta, ținută la Reghinul săsesc, a însemnat ultimul

examen de conștiință înainte de pornirea la drum și a însemnat acceptarea drumului, prin ratificarea cu neînsemnată modificări a reformelor aduse de conducerea ultimilor doi ani și mai ales prin realegerea în postul de președinte, deastădată pe timp de 5 ani, conform noilor statute, a d-lui Goldiș, pentru a-și putea duce la îndeplinire programul de muncă ce l-a pregătit cu multă conștiințiozitate și cu adâncă înțelegere a realităților. Aceasta este marea însemnată a adunării dela Reghin.

D. Goldiș s'a dovedit a fi omul nou la vremea nouă.

Oamenii noștri, cari se dedică unui scop așa de idealist, cum este spre exemplu scopul „Astrei”, sunt cei mai mulți entuziaști și romantici, cari plutesc în sfere prea înalte, cu contururi prea vagi, iar acțiunea lor pozitivă din cauza aceasta este prea redusă. Dl Goldiș nu face parte din categoria aceasta. Pozitivismul informației sale îl face să pătrundă realitatea până în cele mai adânci cute și să-i simtă toate necesitățile adecuate vremii. Iar judecata rece, cum-pănită și viguroasă îi dă puțința să găsească și cele mai bune mijloace, cari să-l ducă la scopul propus. Deaceea acțiunile sale nu dau greș. Așa se explică optimismul său robust și încurajator, care a dominat atmosfera adunării generale dela Reghin, de unde toți au plecat încredători în puterea de viață înfocată a „Astrei” și în izbânda ei nestrămutată.

Sincerul său democratism s'a întâlnit cu idealul „Astrei”, care-și aruncă rasele spre masa poporului, mulțimea anonimă care trăiește în întunec și suferință — și a amplificat acest ideal. Obiectivul „Astrei” până acum era fărâșimea satelor noastre, suportul etnic și etic al neamului nostru; dl Goldiș și-a îndreptat privirile și spre populația orașelor, care trăiește în aceeași neștiință și în aceeași lipsă de cultură: poporul fabricilor și al atelierelor. Declarația sa, făcută la masa prezidențială după realegere a fost limpede și categorică: „Iubesc pe cei obidiți și mulți, pe țărani și muncitori, iar Astra către ei se va îndrepta, căci la sate și în ateliere se zămislește viitorul neamului.”

Scepticismul celor de jos și neîncrederea lor în cultură și în intelectualitatea neamului, pe care a sădit-o orbește politicianismul păcătos, va trebui să le plivească Astra, ca să rămână în sufletul poporului sămânța curată a bunei credințe, care va rodi spre fericirea neamului. Deaceea în faza de reorganizare a Asociațiunii toate privirile s'au îndreptat asupra despărțimintelor, cari singure pot ține legătura directă și neîntreruptă cu poporul. Manifestările „Astrei”, adunările despărțimintelor, precum și toate șezătorile ce le vor aranja acestea, nu vor fi numai o distracție cu cântece, cu declamări și cu lecturi frumoase. Ele vor uni frumosul cu utilul și astfel vor lăsa urme de o mai lungă durată, capabile să transforme sufletul poporului cultivându-l și pregătindu-l pentru o viață mai civilizată. Asociațiunea se va apropia de popor prin înțelegerea și vindecarea, pe cât îi stă în puțință, a nevoilor lui culturale și economice și chiar politice. Va trebui să-i formeze conștiința cetățenească, pentru a putea înțelege fenomenele politice zilnice și pentru a nu se mai rătăci în vârtejul lor. Va fi atunci Asociațiunea o școală a politiciii naționale și a culturii social-economice.

DISCUȚII LITERARE 1)

FOST-A VRE-ODATĂ ARDEALUL AL CAZARILOR EVREI ÎNAINTE DE VENIREA UNGURILOR?

Ca un ultim ecou al polemicei mele cu dl I. Marțian în privința derivării numelui Ardealului pe care, împreună cu cei mai distinși istorici și filologi ai noștri, îl socot de origine ungurească ²⁾ acesta a scos o nouă broșură cu titlul „Ardealul nu derivă din ungurește, Bistrița 1925.

În ultimul răspuns pe care i l-am dat d-lui M. spusesem că nu mai am nici un cuvânt pentru dsa, întru cât mă atacă personal în lipsă de probe științifice. Ceea ce scriu aici, scriu la îndemnul câtorva prieteni care cred că adevărul științific nu trebuie ținut în saltar, ci pus la îndemâna tuturor. Lumea cărturărească e bine să cunoască și altă latură a activității pretinse „științifice” a d-lui Marțian afară de aceea a plagiatelor (*Despre numele Ardealului și Die Landesnamen Siebenbürgens* după *Die Landesnamen Siebenbürgens* de I. Wolf și *Archäologisch-prähistorisches Repertorium*, Wien, 1909 după *Chronik der archäologischen Funde Siebenbürgens* de Goos ³⁾).

În broșurile dsale anterioare nu și-a putut dovedi teza tracică din pricina că nu putea aduce nici o probă pentru existența Ardealului „vor der ungarischen Epoche”. Bizantinul *Ardelion* și *Ardelia* se găsește mai întâiu la atenianul Laonicus Chalcocondylas, care a scris pe la 1470, deci când numirea ungurească era cunoscută ⁴⁾ și străbătuse și în cancelariile slavoromâne în formele *Erüdelü* (1432), *Ierüdel*, dat. *Ardeliu* (1432), *ardelski*, *ardëlski* = „ardelenesc”, „al Ardealului” (1460, 1472, 1478—1479,

1480, 1498, 1507—1508, 1508), *erdelska*, *ardelska* (1498) ⁵⁾).

Dar dl Marțian nu vrea să se lase bătut cu nici un preț. Deoarece știința nu-l servește cu dovezi pentru teza pe care o susține, recurge acum la o falsificare. Publică adecă românește așa, cum ar vrea el să fie, ca să iasă bine, dar nu cum este în adevăr, după o traducere din evreește, făcută după ediția din Vilna, 1914, de rabinul din Năsăud David Moskovits, — care nu e un om de știință și a putut fi ușor influențat de dl M. în sensul dorințelor dsale, — epistola regelui Iosif al Cazarilor către rabinul Chasdai din Cordova, pe care dl M. o datează (fără a ne explica cum) „din anul 712 al erei creștine”. Pentru a îngreua controlul cercetătorului dl M., după obiceiul dsale, firește, nu indică nici o pagină.

Dar nu era numai decât nevoie ca dl M. să alerge tocmai la Vilna după epistola în chestiune, nici să recurgă la luminile dlui Moskovits pentru a avea o traducere germană a ei. O traducere germană, împreună cu un comentariu destul de bun, putea găsi în Selig Cassel, *Magyarische Alterthümer*, Berlin 1848, pp. 195—219. O traducere ungurească cu o bogată introducere biografică și bibliografică îi putea servi Dr. Kohn Sámuel, *Héber kutforrások és adatok Magyarország történetéhez*, Budapest, 1881, pp. 10—43.

Dacă dl M. ar fi avut cunoștință de lucrarea din urmă, pe pp. 10—11 ale ei ar fi putut găsi următoarele date biografice asupra lui Chasdai:

„Chasdai ⁶⁾ ben Iiczhak ibn Șaprut ⁷⁾, bărbat tot atât de distins în medicină, lingvistică, ca și în conducerea afacerilor de stat, care știa la fel de temeinic limba ebraică, latină și arabă, a avut un rol important în Cordova la curtea lui Abdarrahan după 940 ⁸⁾. Evreul

⁵⁾ I. Bogdan, o. c. p. 49, 50, 51, 102, 103, 110, 145, 215, 216, 223, 224, 225, 226, 273, 279, 361 și 382.

⁶⁾ La Cassel și Zedner: *Chisdai*. — N. A.

⁷⁾ Acest nume unii-l scriu și *Șaprut*. —

⁸⁾ Biografia, cf. Luzzatto (Philox.): *Notice sur Abou-Iousouf Hasdai ibn Șaprut*, Paris, 1852; Frankel, *Monatsschrift für Geschichte und Wissenschaft des Judenthums*, 1852, pp. 445 ș. u. și Graetz, *Geschichte der Juden*, V (ediția I), pp. 359 ș. u. — N. A.

fervent, „care și-a jertfit sufletul pentru poporul său pe care l-a primit în inima sa”, s'a ocupat mult de știrea nesigură că oareunde în țara Cazarilor există o stăpânire jidovească, și că astfel totuși e drept cuvântul scripturii „toiagul domniei nu se va pierde din Iehuda”. ⁹⁾ Această știre în sfârșit au confirmat-o fără îndoială solii sosiți în Cordova din Chorasani, și de atunci Chasdai și-a dat în tot chipul silința să ajungă oarecum în legătură cu domnul Cazarilor evrei. Mai multe încercări ale sale de acest fel au fost zădărnice, până ce în sfârșit a putut trimite begului Cazar o epistolă în limba ebraică prin Croația și Ungaria.

Această epistolă, redactată pe la 955 ¹⁰⁾ . . . a fost tipărită de ne-nemărate ori, mai precis în ediția lui Harkavy, pregătită după un manuscris, prevăzută cu traducere rusească și explicări critice ¹¹⁾ pe care o urmăim aici“.

Chasdai a trăit deci în jumătatea a doua a secolului X, nu la începutul secolului VIII, în urmare regele Iosif al Cazarilor nu i-a putut răspunde în „anul 712 al erei creștine”, cum scrie dl M., căruia-i trebuie ca numele Ardealului să se găsească înainte de venirea Ungurilor.

Pe p. 25 a lucrării amintite se mai spune:

„Epistola evreească de mai sus a lui Chasdai a ajuns în mod norocos în mâna regelui Cazarilor, care și-a redactat răspunsul tot evreește pe la 960“ ¹²⁾.

⁹⁾ Moise, I 49, 10. — N. A.

¹⁰⁾ Deputația slavonă, ai cărei doi membri evrei au luat asupra lor să o ducă la destinație, a ajuns în Cordova în 953 (Graetz l. c., p. 541). Chasdai, cum ne spune însuși în epistola sa, pe urma știrilor date de acești trimiși, a căutat mai întâiu pe Mar-Abram, care trăia între Cazari, și și-a scris epistola numai după ce nu l-a putut găsi pe acesta în Croația, deci cu doi ani mai târziu. cam pe la 955.

¹¹⁾ Harkavy, *Skazaniia evreiskih pisatelei Chazarahü i Chazariskomü farstve*. Petersburg, 1874, pp. 78 ș. u. Insuși textul ebraic a fost publicat de Harkavy în revista ebraică „Ha-Karmel”, vol. III, fasc. 3, pp. 240 ș. u. iar traducerea germană a lui, cu unele omisiuni, în „Russische Revue”, vol. VI (1875), fasc. 1, pp. 71 ș. u. O traducere latină, cu omisiuni, în parte greșită, a publicat Buxtorf în introducerea așanumitului „Liber Cosri” apărut în Basel (1660) Mai multe extrase întinse a publicat din ea Zedner, *Auswahl historischer Stücke aus hebräischen Schriftstellern*, Berlin, 1840, pp. 27—37. — N. A.

¹²⁾ Harkavy, *Russ. Revue*, VI, p. 70—1. — N. A. — „Zakuth în cronică sa „Juc-

¹⁾ Vezi „Societatea de mâine”, Cluj, 1925, Nrele 4—5, 19, 20, 21—22, 23—24.

²⁾ Cihac, *Dict. d'ët. daco-romane*, t. II, p. 476; Tocilescu, *Dacia înainte de Romani*, București, 1880, p. 90; Hasdeu, *Et. Magnum*, vol. III, col. 1519—1520; Tiktin, *Dict. rom. — germ.*, fasc. 2, București, 1896, p. 90; O. Densușianu, *Hist. l. roum.*, I, p. 376; I. Bogdan, *Documente privitoare la relațiile Țării Românești cu Brașovul și cu Țara Ungurească*, vol. I (1413—1508. București, 1905 p. 32; N. Iorga, *Istoria Românilor din Ardeal și Ungaria*, vol. I, București, 1915, p. 31, ș. a.

³⁾ Vezi recenziile lui M. Auner în *Korrespondenzblatt des Vereins für siebenbürgische Landeskunde*, XXXVI, Sibiu, 1913, pp. 89—94.

⁴⁾ Cf. observațiile făcute de Hunfalvy broșurii citate mai sus a lui Wolf în *Korrespondenzblatt*, X, pp. 37—43 și 49—53.

Epistola regelui Iosif al Cazari-lori s'a găsit în două exemplare manuscrise. Unul se păstrează în Oxford, cellalt în Petersburg. Intre ele sânt oarecare deosebiri, ceea ce explică faptul că nici edițiile care s'au făcut pe urma lor nu sânt tocmai intru toate identice.

Cât privește „*Ardialul*“ d-lor Marțian-Moskovits, știm că F. F. Otrokocsi, *Origines hungaricae*, Fraenqueræ, 1693. Pars II, pag. 27, cetia *Ardil* și se gândia la ungurescul *Erdély*, care din punct de vedere istoric ar fi fost cu puțință pe la 960 sau după acest an dacă din punct de vedere lingvistic ung. *erde-el*, *erdöelü* ar fi ajuns să ia în acest timp forma *Erdély* și dacă a strein ar fi putut să se schimbe în e unguresc.

Tot așa s'a gândit la început și Cassel în *Frankels Zeitschrift für religiöse Interessen*, 1846, p. 238.

La Cassel, p. 207, pasajul în chestiune este tradus: „Sei Stark und muthig, nimm mit dir dein Heer und steige in das Land *Durlan* und in das Land *Ardil*“, iar la Kohn, p. 33: „Légy erős és kitartó! Vidd magaddal az egész seregedet s menj Rudlân országában és *Ardil* országába“. Kohn, *ibid.*, nota 6, mai adauge: „Harkavynak olvasása: és menj a *Daralâni* úton *Ardehbil* országába jobb értelmet nyújt“, V. ö *Vachtang* georgiai krónikáját *Brosset*-nél (Hist. de la Georgie, St. Petersb. 1849. I. 257 l.): „... le Khacan envoya son général *Bloutchan*. . . Comme il s'en alla't par la route de Dariela stb. Itt Georgiának a kozarok által 730 körül történt elfoglalásáról van szó“.

Cetirea *Ardial* a lui Moskovits-Marțian nu există la nici un editor. Pentru siguranță am întrebat pe dl Zoltán Székely, profesor de limba ebraică la liceul Tarbut din Cluj, care mi-a declarat că cele două variante evreești, pe care i le-am aratat, se pot ceti numai *Ardil* (cu *i* lung, rostit *ii* sau foarte apropiat de *ie*, în nici un caz *ia*) și *Ardehbil*. Cetirea d-lor Moskovits-Marțian e o simplă mistificare cerută de nevoia de a se scăpa de cerințele „oarecăror legi fonetice“ care nu admit puțință derivării lui *Ardeal* din forma *Ardil*.

hasin“ citează din cartea „*Sefer ha — Kabbalah*“ (= „Cartea tradiției“) lui Abraham ben David (ediția Filipovski, London, 1857, p. 214) pasajul: „și regele lor Iosif a trimis în 750 epistola etc., deci datează trimiterea epistolei din 990, ceea ce corespunde anului (4) 750 după socoteala evreească (Kohn, o. c., p. 26, nota 2).

Apoi *Ardehbil* nu e decât orașul *Ardebil* care există și astăzi în Armenia (v. Kohn, o. c., p. 33, nota 7), iar în epistola regelui Cazariilor evrei este vorba, cum am amintit, de o expediție împotriva Georgiei (*Gorgan*) și Armeniei făcută pe la 730.

Cât privește pe însuși Cassel, în *Magyarische Alterthümer*, p. 208, nota 2, el spune următoarele:

„In *Frankels Zeitschrift für religiöse Interessen*, p. 238 not. glaubte ich mit nicht geringer Wahrscheinlichkeit *Ardil* (scris cu litere evreești) durch *Erdély*, den ungrischen Namen Siebenbürgens, Waldland erklä't; ich führte dabei die Stelle aus dem Anonymus an, wo die Cozar nicht weit davon erwähnt wurden Thwroc nennt einen Anführer der Bissener die nach Ungarn kamen Kazar (p. 55 ed. Bong.) und cap. 29. sagt er Dicitur autem regnum illud Hungariae Erdeelu, quod irrigatur plurimis fluviis, in quorum arenis aurum colligitur et aurum terrae illius optimum est“. cf. Gebhardi Gesch. Ungarns t. 50 p. 103 (Allgem Weltgesch.). Und doch ist diese Vermuthung hier eine unmögliche. Es kann bei den ersten Feldzügen noch nicht an dieses Land gedacht werden, nachdem er selbst gesagt, dass die von ihm geschlagenen Feinde an der Donau wohnen und kann nicht neben *Dariel* die Alanenpforte gestellt werden; es ist vielmehr das bei arabischen Autoren häufig erwähnte *Erdebil*, *Ardebil* oder *Erdevil* von dem Istachri p. 86 (cf. Ouseley p. 156) und Edrisi ed. Jaubert 2. 170. eine weitläufige Beschreibung geben (Sie schreiben es *Armeazâ cuvântul scris cu litere arabice*) und das eine grosse Rolle in den Kämpfen zwischen Arabern und Chazaren spielt (cf. D' Ohsson, p. 59). Die Lesart wird nicht zu ändern sein, denn auch im armenischen Namen der Stadt *Debil* und seines Gebietes *Touvin* oder *Devin* herrscht der *W* Laut vor. cf. St. Martin Mem. sur l' Armenie 108—110“.

Dl M. crede că poate identif ca fără „nici o îndoială“ *Ardilul* regelui cazar cu *Ardealul* nostru, „dat fiind faptul că ambele sunt producătoare de aur și argint“ (p. 10). Dar în epistolă nu e vorba de „producție“ de aur, ci de „bani“, căci se zice: „ich habe dir zwei *Schätze* bestimmt, einen von Silber, und einen von Gold“. . . „das Geld wirst de gewinnen“, 13) iar, dacă e vorba de „bani“ s. „mine“, Cassel, o. c., p. 209, nota 3, înseamnă:

„*Procop erzählt ausdrücklich de bello persico* 1. cap. 15 p. 77—78, dass die *Goldgruben* des Königs in Armenien sich befänden, auf die offenbar hingedeutet, was mit *Debil* in Zusammenhang steht“.

Este de prisos să mai amintesc că traducerea Moskovits-Marțian este sub toată critica: modifică textul și falsifică numele. Insuși numele cărții e dat greșit: dl M. scrie *Sofer Hacizri* (p. 1) în loc de *Sefer ha-Kuzri* = „*Liber Cosri*“, „Cartea Cazarului“ (cf. Kohn, p. 26, nota 3). Dl M. are nevoie de o Bosnie și în loc de *Basa* scrie *Bosna* (p. 9), cu toate că Bosnia nu există pe la „anul 712 al erei creștine“. Dacă prezența Rușilor (*Rusi*) se explică pe la 960 (statul rusesc s'a întemeiat la 862 de Normanul Ruric), ea nu s'ar putea explica pe la „anul 712 al erei creștine“, data fixată de dl M. pentru scrierea epistolei regelui Iosif al Cazariilor evrei. „Aproape de marea *Gorgan*“ („a georgiai, vagy Kaspi tenger“, explică Kohn, p. 38, nota 11, iar Georgia este lângă Armenia) la Moskovits-Marțian, p. 8, se schimbă în: [„Țara noastră este situată] la țăr-murii râului numit *Gargan*“ (observăm că și *Kozar* e celit de Moskovits-Marțian *Kazar*).

Pentru ca cetitorul să fie deplin lămurit, mai citez câteva nume corupte din traducerea dlor Moskovits-Marțian: *Togarmah* sau *Togarma* este schimbat în *Togarmu* și *Tugrumi*, *Iacob ben Eliezer* numai în *Elizer*, *Nemeț* (în grafie germană *Nemez*) în *Namț*, *Abd-Arrahman* sau *Abd-errahman* în *Alrachan*, *Agjur* sau *Ugjur* în *Agiuz*, *Avvar*, *Avir* sau *Avvaz* în *Aver*, *Bizal* în *Beisel*, *Tarna* în *Turna*, *Zagur* sau *Zagud* în *Snur*, *Bulgar* sau *Balnur* în *Baliud*, *Higrai* sau *Hagri* în *Hogrim* ș. a. m. d.

Nu mai este nevoie de nici un comentariu. Dl Marțian însă ar trebui totuși să înțeleagă că a reproduce părerile lui Otrokocsi de la 1693 nu înseamnă a face știință și că pentru produse și apucături pretinse „științifice“ ca cele din broșurile dsale nu poate râvni, nici chiar pe cale jude cătorească, să i se deschidă colioanele revistelor serioase, iar refuzul acestora, ori cât ar fi de învâlit în cuvinte frumoase, ar trebui să-l privească așa cum este.

N. Drăganu ✓

¹³⁾ La Kohn, o. c., p. 33: „Két kincset rendeltem számodra, egyet aranyból s egyet ezüstből“. . . „E kincset te megnyered“.

ION PILLAT

I.

Despre întâiul volum de versuri al lui Pillat am scris în 1912, în *Tribuna Poporului* dela Arad (16/29 Octomvrie) un foileton, pe care-l reproduc aici:

Ion Pillat este o surprindere. Pentru că este un bogat, care a început să risipească avuții și lasă impresia, că mai are mult din ce să risipească. Pentru că vine ca un vifor și lasă impresia că izvoarele puterii sale ies din adânc, hrănite acolo de puteri ce se văd și de puteri ce se vor vedea de aici înainte, în operele viitoare. Pentru că aici, spre viitor, se deschide și o enigmă: Care sunt puterile ce vor rămânea, care sunt cele nouă ce se vor ivi? Și din toate părțile acestor considerații suntem cuprinși și de plăcerea surprinderii: Știm că de astăzi înainte avem un poet mai mult...

Ion Pillat este un spirit limpezit ca gândire, limpezit ca simțire. Simțirea i-a dat o filozofie; cunoașterea lumii trecute și actuale i-au dat mijloacele prin care o exprimă în icoane pe care fantazia sa le comandă cu virtuositate, sau le plămăște cu acel instinctiv și clar simț cu care artistul veritabil rupe din lume tocmai momentul vrednic să rămână ca semn care a explicat-o, ca semn produs de ea, ca să deschiză drum spre centrul său. Viforul de icoane, care vin și iar vin și care de multe ori se arată întâia oară în literatura noastră, este mânat de o energie, care trece dincoace de plămășirea icoanelor și se fixează și într-o limbă energică.

Filosofia este simplă, ca tot ce izvorește din sentimentul clar. Ea pune în „predoslovie“ o întrebare: Cine-i „necunoscutul“ care se îmbracă în trupul meu, în sufletul meu, cine-i acel „titanic artist“ care face din mine când o fiară, când un lisus? Și toate visările răspund. Răspund cu o colindare prin lume, dela o margine la alta, cu o simpatetică oprire în fața tuturor fenomenelor care devin oglindă tălmăcitoare a propriei vieți, a propriei simțiri.

„Titanic artist“ este protoplasma, așa răspunde eu, este enigma protoplasmei, pe care microscopul și chemia o asediază fără multă nădejde de a o deslega definitiv; este vieța care a imprimat prețioasei materii reflexe și forme; este cunoscuta protoplasmă.

Dar ce ar face poetul cu această elementară biologie? El nu vrea să fie un Darwin sau un Haeckel, ci ține să rămâie ce este: un om cu mulțimea lui de strune sentimentale, un om ce se sguđuie numai de fenomenul puternic, evident, de organele mari ale omenimii, zică-și ele.

Crum, barbarul din pustie sau Francisc de Assisi, fie un geniu al renașterii sau un modest suflet de astăzi, care simte fără a putea să concretizeze, dar pe care poetul îl ghicește mare sub mica lui înfățișare.

Să constatăm deci că pe Ion Pillat aceste mari micimi nu-l opresc nici des nici mult în cale; că instinctul creșterii și măririi, că voluptatea energiei îl poartă aproape numai pe culmile ce energia le-a înălțat.

Poate mai des decât am viea; atât de des încât ni se ivește bănuiala că bogatu-i colorit este uneori căutat, că el nu vine totdeauna lin ca inspirarea nevoită, nefăurită de bătăile meșteșugite ale voinței, ci adunată numai de năvalnica inconștiență a geniului și talentului. Și de aceea la Pillat apare: Timur Lenk și Firdusi; Iisus și Buda și Socrate; Borgia și Sforza; Kremlinul, Atena și Urbino; Zeus și Poseidon; de aceea apare... Dar ce nu apare la el? Ce-a fost vreo dată să nu revie pe paginile „Visărilor păgâne“? Uneori revine chiar așa de tumultuos încât răpaosul operei se turbură tare și poezia devine uneori atât de modernă, încât am putea să-i atribuim calificativul: cinematografică.

Vezi ca probă, paginile Noptii păgâne (149—156), în care sunt însă și multe strofe de putere; vezi *Gemenii* (p. 94), vezi pe *Lui Lăpușneanu-Vodă* (p. 109) și *Lui Chrysotemis* (p. 121), în care arta s'a făcut, nu s'a născut. Chrysotemis este rece și sună a gol de cuvinte străine; rece cași Lăpușneanu; *Gemenii* sunt o cronică cu versuri ca:

Vasari nu vorbește de — acest „pictor [ignotus].“

Spun unii că Gioconda lui Leonard da Vinci Ar fi luată după o veche Monna Lisa...

iar noaptea păgână, care începe cu două pagini admirabile, se strâmbă în strofa 11 și devine o neliniștită și superficială înșirare de icoane fugitive, cari nu se mai aleg în jurul unei *anume* simțiri, ci arbitrar:

...poi Astarte zea...
Sosim pe drumul vremii...
Acum pe cer Vezuviul...
Apar trei cruci... (etc.),

pentruca sfârșitul să se ridice iarăși la înălțimea începutului.

Și astfel se face dovadă că poetul stăpânește multe figuri, dar că și ele îl stăpâneșe pe el mai mult decât este de dorit pentru suveranitatea talentului său. În opera lui Pillat materia suprimă uneori energia, poezia.

În toată materia aceasta, din cele patru părți ale lumii, poetul se caută pe sine. Lumea se prefacă par'că într'o rădăcină enormă, din care iese — el. Par'că toată lumea și-ar fi făcut socoteala să-l producă/ Subiectiv el are tot dreptul să se simță, să se considere rod a tot ce în trecut a fost asemănător cu el; simpatia lui îl duce nestăpănit spre tot ce oglindește părți din firea sa cu siguranță bogată, dar nu-i mai puțin adevărat, că individualismul acesta hipertrofic este o iluzie a poetului, iluzia care-i dă *lui* putere, dar pe *noi* ne schimbă în cetitori curioși, nu simpatetici. Și aceasta este exagerarea sentimentală a filozofiei sale: baza aceasta largă, învăluirea aceasta în tot ce-a fost și din care tot a rămas ceva în el: vezi *Samsara* și *Spre Nirvana!* Vezi și perspectiva interesantă, dar nu și mișcătoare, pe care o citez:

Și noaptea câte-odată mă'ntr'eb în care țări
Își vor găsi uitarea mormintele de mâne?
Dormi-voi iar sub paza grădinelor bătrâne?
Sau voiu visa'n cadența neturburatei mării
De moarte nu mi-e teamă, m'am învățat
[să mor.

Impins din formă'n formă de altă năzuință,
Sub mii de învelișuri aceeaș suferință,
De când cu valul vremii tot urc și tot cobor.

Părăsind speculațiunea metafizică
din *Sunt z'le* și *Visări budiste* să
ne oprim câteva momente la cele-
lalte grupe de poezii.

Vocile în amurg pun de două ori contrastul între „învingători“ și „alinători“; și nici unii nici alții nu-l farmecă desăvârșit, pentru că și Timur este pulbere, și Iisus este sâțul de ce însuși a săvârșit. Și — simbolic — poetul se ghicește mortul mauzoleului ce-l descrie în strania lui tăcere.

Așa până ce egoismul se va trezi.
El se și trezește imediat în forma povestei orientale, în *Cântecete* divanului oriental, care m'au făcut să mă gândesc la tonul din Asra al lui Heine; sunt poveștile magice ale iubirei spuse ușor și numai o singură dată fără gust: acolo unde-și explică versul cu un citat japonez, în notă: Wasuraruru etc. La ce?!
Centaurii sunt o expresie căutată de energia productivă, sunt simbolul ei;

Indrăgostiți poeziei, atunci când li adună iubirea și norocul prin codrii vechi de tei, Zărit-au, spun, cu groază, în goana ei nebună Năvala de Centauri strângând la piept femeii. Și blestemul de veacuri pe neamul lor apasă Căci zeul ce tresare în piele de-armăsar De-apurarea dori-va femeia ca mireasă. Deși n'avem potcoava răsunătoare de-aur, Gonim, o Zeus! prin lume frumosul în zadar: În pieptul tău, poete, se sbate un Centaur.

Odele Barbare nu și-au îngrijit forma, care în prima strofă a *Lui Proteu* este într'adevăr... barbară. Nici bănuiala mea nu va fi neîn-dreptățită că nu realitățile, ci lecturile inspiră odele barbare: Oda *Unui hermafrodit* de ex. este contestabilă pentru orice cunoscător— fie și aproximativ numai — al antropologiei.

Anotimpurile au linia clasică a cumpătării de simțire.

Pictor ignotus este miracolul re-nașterii italiene. *Gemenii* i-am amintit. Pictura nebunului din Urbino este basm, de care psihologia m'a împiedecat să mă bucur; dar *El*

însuși mi-a dat puțința să măsur impresionabilitatea celui ce-l cântă.

Sonetele aspiră, dar sunt slabe în *Veneția*: turburi în *Răsărit de lună*; miloase, dar fără frumusețe în *Trecătoarei*. Înșă energia din *Crum cuceritorul (II)* este în stare să ne fixeze bine atenția.

Sp-vedania geloziei nebune și tragice este simțită:

Și mă durea să știu că — este
Un trup chiar altul decât trupul meu.

Și, în sfârșit, în *Năzuinți*, vin probele unei sbateri de doruri, unei energii ce caută liniște în toate părțile. Rătăcește ea uneori, dar rătăcește din cauza belșugului; poate din cauza imitației, care s'ar putea să facă loc temperamentului propriu, în fierbere încă.

Cetitorul meu se convinge cred că surprinderea mea are bune temeuri: Ion Pillat este o putere, al cărei răsărit este o îmbrățișare a lumii; a cărei dezvoltare se va limita dela sine îndată ce propria

simțire va triumfa *definitiv asupra* modelelor străine ce-l îndeamnă încă.

Dintre modelele românești n'aș găsi de pomenit decât o pagină lui Goga, o vagă asemănare (p. 130), un amănunt lui Ale andri (p. 16) și o influență bine simțită a lui Eminescu.

Forma are câteva defecte supărătoare și strigătoare:

1. Templul n'am văzut din Nico...
2. Dar și astăzi știu un suflet
Ce-a putut — și nu murit-a —
Pilda gheșii s'o urmeze...
3. Vor pier¹⁾ pieritoarele...
4. ...prade²⁾ vii...
5. Popoarele sdrobite vor cade³⁾ la
[pământ

Se poate așa ceva într'un poet de viitor? Precum vedeți, se poate.

G. Bogdan-Duică

- 1) Vor pieri
- 2) Prăzi.
- 3) Vor cădea.

ASOCIAȚIUNEA TRANSILVANĂ PENTRU LITERATURA ȘI CULTURA POPORULUI ROMÂN

O REVISTĂ PENTRU FAMILIA ROMÂNĂ

Felul cum are să apară revista „Transilvania”, organul „Asociațiunii”, în viitor, nu e încă stabilit definitiv. De aceea cred, că la rezolvirea acestei chestiuni orice contribuție fie și de modestia celeice urmează, trebuie să fie binevenită.

O publicație dată de o societate cum e „Astra” trebuie să izvorască din necesitățile stării culturale și morale a poporului nostru de astăzi. E lucru în deobște admis, că toată activitatea „Astrei” trebuie să se concentreze asupra ridicării stării culturale a *masselor* celor mai largi ale poporului nostru: țărâniea și pătură care constituie, cu mai multă sau mai puțină îndreptățire, pe a intelectualilor. Va da deci țărânilor o „Bibliotecă populară”, cum și face, și o gazetă enciclopedică, care lipsește încă, iar intelectualilor, în înțelesul cel mai larg, o revistă de familie și o Bibliotecă în felul celei pornite cu Istoria literaturii române de d-l Dr S. Pușcariu.

Pentru ce e necesară o astfel de revistă de familie?

Foarte multe familii de intelectuali din Ardeal obișnuiau, până la război, să țină o revistă de familie. Aveam și noi „Familia” din Oradea și „Cosinzecana” din Orăștie. Dar marea mulțime se obișnuise cu reviste scrise în limbi străine: Românii din fostul Pământ Regesc cu de cele germane, cei din Nord-vestul Transilvaniei, Maramurăș și Cri-

șana cu de cele ungurești. Le preferau pe acestea, fiind mai eftine, mai cuprinzătoare și mai bine ilustrate; dar în schimb le lipsia tot ce putea aminti sufletul românesc. Foarte primejdioase s'au dovedit revistele ungurești, dupăcum vedem și acum... Noroc, că invazia celor din Ungaria e aproape cu totul oprită, altminteri starea tristă de dinainte de războiul de desrobire ar continua.

Datoria „Astrei” de astăzi e, chiar conform țintei ce și-a propus, să canalizeze acest dor de citire de reviste familiare spre o revistă românească de familie.

Societatea românească de astăzi suferă de diferite boale de ordin religios-moral. Presa, care se prezintă liberă de cătușile disciplinei de partide politice, e scrisă în mare parte de străini, cari caută să distrugă naționalismul și creștinismul din sufletul Românului. Leac și apărare contra acestor boale trebuie să ofere tot o bună revistă de familie.

Nu e deci vorba de o revistă de specialitate, nici de studii abstracte, ci de o enciclopedie culturală națională.

Ce privesc cuprinsul, revista ar trebui să cuprindă, între altele, mai ales următoarele:

1. Un roman. Dacă se pot achiziționa bune romane românești, se vor publica de acestea, în caz contrar, decât un rău roman românesc, mai bine traducerii din franțuzește, nemțește și alte

limbi, preferind, când se poate, romane din viața românească (Mite Kremnitz, Carmen Sylva etc.). Se vor da apoi traduceri de romane franțuzești, nu însă de cele socotite în Franța bune pentru export în Orient, ci de cele cari să ne facă cunoscută viața curată franțuzască. De acelaș criteriu vom fi conduși și la alegerea romanelor traduse din alte limbi.

2. Fiecare număr să conțină și o *schită* sau o *novelă*. Aici ne putem aștepta mai curând la bune lucrări originale românești. Ivindu-se nevoia de traduceri, vom avea în vedere principiul stabilit la alegerea romanelor din limbi străine.

3. Se va face loc și *poesilor* bune (rare astăzi!).

4. *Literatura și Istoria română* sunt foarte puțin cunoscute celor trecuți de etatea de treizeci de ani din ținuturile amintite. Vom da deci biografii și schițe din Istoria națională, politică și culturală, prin cari să se evidențieze rolul nostru politic și cultural din trecut și prezent. Când dăm biografii de ale scriitorilor noștri mai ales vechi, vom reproduce o lucrare sau ceva dintr'o lucrare a lor.

5. Se vor face *dări de seamă* despre cărțile apărute, recomandând pe cele bune pentru familie și respingând pe cele rele. Se va lupta cu energie contra literaturii scrise românește de străini și de Români în solda lor, căci țințește la slăbirea ideii naționale și la coruperea sufletelor.

6. Se vor da bucăți, cari să facă cunoseut *pământul românesc* cu frumusețile și bogățiile lui, descrieri de *obiiceiuri populare*. Vom face cunoscută și viața *concetățenilor nostri de alt neam*.

7. Cei chemați vor populariza și tot ce se iveste *nou* ca idei bune în mișcarea intelectuală etc. a lumii de astăzi.

8. Fiind vorba de a revistă de familie, nu vor lipsi din ea articolele referitoare la *educația în familie*, la *gospodărie și igienă*. Partea aceasta e de cea mai mare importanță, căci mai ales aici se va duce lupta contra boalelor sociale de azi.

9. Pentru *îndreptarea limbei* nu ar strică, pentru câțiva ani, publicarea în fiecare număr a unei liste de cuvinte și locuțiuni curat românești, cari să înlocuească barbarismele din limba românească a Daciei superioare (și a Bucovinei și Basarabiei).

10. Conducătorii revistei se vor îngriji de corespondenți buni în orașele cu *teatru național* (Cluj, București, Iași, Craiova, Chișinău), cari vor avea să facă dări de seamă despre piesele originale românești.

11. Trebuie urmărită și *muzica, pictura și sculptura* dela noi, uneori și din străinătate. Articole de popularizare ale acestor arte.

12. În fiecare număr așanumitele *varietați*, dela noi și din lumea întreagă.

13. O revistă obiectivă a *vieții politice*, interne și externe.

14. Fiecare număr să conțină cât mai multe *ilustrațiuni bune*.

Revista ar trebui să apară de două ori pe lună (săptămânal, cu cuprins redus, ar fi prea puțină variație, odată pe lună ar sosi prea rar în familia abonatului), format mare, fiecare număr de 24 pagini.

Trebuie asigurați colaboratori statornici, pentru a se evita milogirea după articole.

O revistă bună de felul celei contemplate ar fi bine primită și la frații din Bucovina și Basarabia, căci și aceștia au fost obișnuși cu reviste de familie.

Victor Lazăr

Cronica medico-socială

** „Astra” medicală. Când „Asociațiunea” în ședința plenară a secțiilor literare și științifice din 22 Mai c. a formulat din nou articolul, care privește organizarea secției medicale, a fixat totodată — printr’o inspirație generoasă — debutul unei ere noi a activității sale mănoase. Într’adevăr programul schițat cuprinde cele mai vitale probleme, cari interesează igiena individuală și combaterea plăgilor sociale, puericultura și

îndrumarea profesională, educația fizică și asistența socială și răspund unor necesități inexorabile ale evoluției integrale ale maselor populare. Grație autorității și încrederii, de care se bucură „Astra” în straturile țărânești, secția medicală printr’o unanimă colaborare a medicilor grupați în jurul ei, va putea să săvârșească o operă extrem de utilă pentru progresul general.

** **Facultatea de medicină**, și farmacie din Cluj începând cu anul școlar, care se apropie, se va conduce după un nou regulament de organizare și funcționare, elaborat de consiliul acestei facultăți sub decanatul d-lui Prof. Dr. Moldovan și aprobat prin Înaltul Decret nr. 1764, din 30 Mai 1925. Conform acestui regulament numărul anilor de studiu se ridică la șase, intensificându-se studiile clinice și învățământul igienei. Dată fiind însemnătatea igienei pentru educația medicului, igiena se va preda în 4 semestre (anul 5 și 6, ceace marchează un apreciabil progres față de trecut și față de programele altor facultăți din țară și din străinătate, la cari studiul igienei se rezumă la epidemiologie și igienă preventivă, fără să abordeze problemele vitale analizate de igiena socială, eugenie, demografie și organizarea sănătății publice, cum se face la Institutul de igienă și igienă socială din Cluj, de sub direcția savantă a d-lui Prof. Dr. Moldovan.

** **Fișele individuale**. Programa analitică a învățământului primar, în capitolul privitor la „Școalele de copii mici” din noua lege, legisferează obligativitatea fișelor personale, în cari conducătoarele de grădini de copii să strângă observațiile privitoare la evoluția psihico-fizică a vârstarelor fragede, incredintate în mâinile lor. Este o inovație foarte utilă, servind în aceeaș măsură interesele instrucției viitoare, ca și intențiile eugenice ale igienei națiunii. Ideea nu e nouă. A fost preconizată și chiar aplicată în alte state. Dar conducătoarea grădinei de copii, singură, fără colaborarea medicului, se va lovi de multe obs’acole la redactarea acestor fișe, cari trebuie să fie o oglindă psihico-fizică cât mai completă, pentruca în orice moment să avem o oglindă fidelă a materialului uman de care dispunem.

** **Literatura medicală didactică** Studenții facultăților de medicină din țară — și mai ales cei dela Cluj — în cursul Spinoasei lor școlare au de luptat cu multe dificultăți din cauza lipsei — profund sim-

țite a manualelor necesare învățământului medical. La București și la Iași fiind familiarizați cu limba franceză din liceu, far uz de cărțile furnizate de marile edituri dela Paris, sau de cursuri litografiate. La Cluj au început să se împământească manualele franceze, dar nu se face uz în chip destul de sistematic de ele sau pentrucă nu se cunoaște limba sau din cauza s’umpeții lor. Și astfel studenții sunt avizați să facă apel la tratate vechi, cu date eronate pentru starea actuală a științei, sau recurg la notele prea concise și insuficiente redactate la cursuri. Dezavantajele derivate din acest sistem sunt incalculabile. Se impune deci înzestrarea urgentă a literaturii medicale cu cărți românești. Bugetele viitoare ale ministerului instrucțiunii publice vor trebui să prevadă sumele trebuincioase pentru tipărirea lor. Numai atunci învățământul medical va putea realiza progrese drept proporționate cu munca desfășurată de profesorii facultății de medicină. Hematologia d-lui prof. Vasiliu și Anatomia umană a d-lui prof. Papiian dovedesc cu prisosință, că literatura medicală românească, produsă de facultatea de medicină din Cluj, a debutat în mod fericit.

** **Congresul societății de psihiatrie, nemologie și endocrinologie** se ține în anul acesta la Sighetul Marmației (29-30 Sept. și 1 Oct). E îmbucurător că s’a ales acest oraș îndepărtat și expus instrăinării pentru desfășurarea unei manifestări științifice de valoarea Celor prezidate de d. prof. Parhon.

** **Grefele ovariene** încă nu s’a potolit valva făcută în jurul grefelor testiculare preconizate de doctorul Voronoff, când iată că o operație analogă — grefa ovarilor — promite concepția și întârzie menopauza femeilor, al căror ovar liber s’a transplantat în uter, după secționarea salpingelui, adică a canalului, care leagă ovarul cu uterul. Experiențele făcute până acum par a dovedi, că operația aceasta este justificată și permit autorilor (Tuffier și Bour) să tragă concluzia că grefele ovariene, făcute în cursul vieții genitale a femeii, restabilesc menstruația și pot fi urmate de sarcină, dupăcum au dovedit încercările făcute la femei, sau experiențele pe animale. Singurul inconvenient sunt durerile dinaintea menstruației.

Valabilitatea deplină și perspectivele acestor Cercetări izolate urmează a fi confirmate de experiențele viitoare.

Dr. Aurel Voina

PAPTE ȘI OBSERVAȚIUNI SAPTĂMANALE

In ce constă romanitatea noastră?

Ne lăudăm că suntem de origină romană. Și nu ne dăm seama de calitatea esențială a caracterului roman. Dacă suntem atât de flatați de descendența noastră din romani, dacă este atât de persistent caracterul și conștiința noastră de rasă, apoi aceasta se datorește operelor nemuritoare ale romanilor, construcțiilor durabile sfidând curgerea milenilor. Drumurile romanilor, băile lor, clădirile lor de cetăți! Unde au pus romanii piciorul, a rămas urmă. Iar urma ne vorbește în eternitate despre străbuni. — A rămas ceva oare în noi din trăinicia operelor romane? Creăm și noi cetăți, drumuri, edificii de oarecare durabilitate? Iată întrebarea ce și-a pus-o sceptic d. Pan. Halippa, fruntașul basarabean. Și răspunsul este că nu. Arcurile noastre de triumf se dărâmă (vedeți cel dela Băneasa, la intrarea în București). Șoselele sunt ca vai de ele. Toate expozițiile noastre mărețe pentru cari se cheltuesc milioane, nu lasă cel puțin un pavilion în picioare, depildă micile pavilioane dela Chișinău sunt făcute aproape numai din scânduri. Unde este monumentalitatea construcțiilor străbune?

Ba nu zău, răspundeți: în ce constă și cum înțelegem a perpetua romanitatea noastră în această vreme?

HORIA TRANDAFIR.

Suferinți negrăite . . . Suferinți negrăite îndură unul dintre directorii noștri d. Onisfor Ghibu. Fără știrea d-sale ne permitem a însemna aici cu durere nemaipomenitul, arbitrar ce-l comite ministerul instrucției publice față de d-sa, când ani de-a rândul vrea să-l evacueze dintr-o casă a statului făcându-i șicane și răpind întreaga liniște a căminului d-sale familial și a preocupărilor științifice. Ministerul instrucției publice are memorie scurtă și nu se dă îndărăt dela cele mai vexatorii măsuri, din patimă politică, față de omul care este poate cea mai de seamă capacitate de organizare a școlii în țara românească. Proiectele de legi ale d-lui Anghelescu se razimă pe cărțile și studiile aprofundate ale d-lui Ghibu. În preambulul legii învățământului particular depildă se citează pe fiecare pagină volumele d-lui Ghibu și se reproduc foarte des pasajii întregi. Uită d. Anghelescu, din obsedanta și absurda pornire de partid, că d. Ghibu este publicistul care cunoaște mai bine decât oricine nevoile școlii din cuprinsul întregii României (acesta este titlul dealfel care ne-a justificat să-l determinăm a lua loc în direcția revistei noastre). Este o îndrăzneală și o nerușinare, ca acestui om să i se facă cele mai negre zile din viața d-sale expunându-l la cumplite suferinți, ba chiar la forța brută a organelor de evacuare. Ministerul să se astâmpere. Organizatorul Universității din Cluj și al instituțiilor sale nu poate fi brutalizat și

dat afară din casă punându-i-se mâna în piept ca într-o țară de vandali. Deală parte regretăm și mai mult că s'a găsit în țara românească un comitet compus din învățători care să aducă această rușine pe școala românească de a încerca evacuarea dintr'un cămin universitar a omului care a redat românilor universitatea luând măsuri ca nimic să nu dispară din aranjamentul și confortul de care se bucură astăzi fii lor . . .

Cum ne înfățișăm în străinătate cu arta românească . . . Foarte slab! La marea expoziție din Paris de artă decorativă România este puțin reprezentată. Deținem informațiuni din sursă sigură că francezii încearcă un simțământ de milă față de țara noastră: ne compătimesc pentru sărăcia ce o dovedim. Insuș marea Gri-gorescu este eșafat, căci un singur tablou de valoare este expus: Cetățeanul în perspectivă. Am luat și de data aceasta lucrurile în mod ușor și nu ne-am întreat dacă publicul din toate țările nu ne pune oare la cântar și nu-și va rosti o judecată severă asupra noastră după cât am etalat din arta română. Pentru ce ne sgârcim când nu trebuie?

Gospodăria comunală. — Primarii întruniți în congres în zilele de 13—14 Sept. la Chișinău au pus în discuție două mari probleme de gospodărie comunală: finanțele și poliția. Au participat din Ardeal reprezentanții primăriilor Cluj, Oradea, Timișoara, T.-Murăș, Lugoj, Sibiu, Zălau, M.-Ciuc, Făgăraș și Medias, și au luat cuvântul dd. Peptea, Dandea și Nic. Cristea. Peste tot s'a constatat că actualele bugete de mizerie împiedecă dezvoltarea orașelor, că nu se pot percepe noi taxe dela bieții contribuabili. S'a hotărât să se intervină ca orașele să beneficieze de un procent mai mare din impozitele directe și indirecte ale statului: cel puțin 33%. În statele apusene se percep 50%, ba chiar 100% după impozitele statului pentru nevoile comunale. — Primarii s'au plâns apoi, că poliția statului (pe care o subvenționează dealfel înșile comunale) nu le stă la dispoziție ca organ în subordine, și astfel multe interese comunale nu pot fi apărute când este vorba de executarea regulamentelor, observarea curățeniei ș. a. Ei au cerut crearea poliției comunale. În afară de obișnuitele dări de seamă, votări de bugete, un alt fapt interesant este că congresul și-a delegat 15 înșiși din primarii comunelor mai mari pentru a reprezenta uniunea la congresul internațional al primarilor ce va avea loc la Paris. Președinte al uniunii a fost reales d. dr. Costinescu.

Exproprierea coloniștilor unguri. România a avut un succes la Geneva, dl ministru Titulescu s'a acoperit de glorie.

Din presa noastră, toată lumea a aflat că adunarea Societății națunilor a respins apelul coloniștilor unguri și a dat câștig de cauză României. Dreptatea a triumfat!

Acum după ce a trecut bucuria succesului putem vorbi liniștiți și de această chestie.

Cu ungurii trăim aici și vom trăi. Vom trăi mai intim de cât cu delegații adunării Societății Națunilor, prin urmare buna conviețuire trebuie să ne preocupe în primul rând.

Coloniștii unguri s'au adresat Societății națunilor plângându-se contra expropriării. De sigur că au făcut acest pas greu de consecințe ori dintr'un îndemn vinovat din afară, ori exasperați că nu pot găsi ascultare și dreptate la autoritățile superioare. Dacă coloniștii ar fi întâmpinat la ministere altă bună voință și o sinceră dispoziție de înțelegere, lucrurile nu ar fi ajuns la proces în fața Societății națunilor.

Legea agrară a fost o lege socială, care nu a cruțat pe nimeni. Ea s'a aplicat cu aceiaș vigoare tuturor naționalităților, fiindcă controlorii execuției ei erau chiar interesați, țărani de toate naționalitățile. O clasă întreagă socială, clasa proprietarilor mari a căzut. Jertfa lor era necesară pentru consolidarea și pacea socială. Au căzut și proprietari mai mici, după necesitățile de pământ ale fiecărei regiuni.

Coloniștii unguri au suferit și ei povara aceleiaș legi, ca și urmașii cnejiilor și vovezilor din Făgăraș sau Maramureș, ca și răzeșii lui Ștefan cel mare din Moldova sau Basarabia.

Poate însă că condițiunile juridice ale coloniștilor le garantau mai multe drepturi materiale. Acestea trebuia să li se recunoască, și oamenii să aibă mulțumirea că jertfa lor n'a fost mai mare ca a celorlalți.

Dar nu s'a recunoscut nimic. Coloniștii s'au adresat Ligei națunilor. Și acolo s'a dat câștig de cauză României, cum era de așteptat fiindcă legea agrară trebuia să se aplice tuturor, însă România a fost silită să mai acorde încă 700 mii coroane aur pentru despăgubirea reclamanților.

Succes la Geneva? Mai curând incapacitate de guvernare.

Bustul lui Ion Mihali de Apșa. — În Sighet s'a ridicat un bust istoricului Ion Mihali de Apșa, despre care ministrul cultelor și artelor dl Alex. Lapedatu a roșit cu prilejul desvârlirii următoarele cuvinte: »născut, crescut și trăit în această Țară a Maramureșului, unde familia sa își are rădăcini multiseculare, întinzându-se departe până în sec. al XVI-lea, pe vremea descălecatului Moldovei, Ion Mihali s'a simțit legat prin toate fibrele ființei sale sufletesti și trușesti de pământul și de oamenii acestei Țări. De aci nobila, ideala sa măzuintă de-a sta în slujba intereselor lor prin lucrări cari să le crească mijloacele de înaintare culturală și să le înalțe conștiința și demnitatea națională. De aci activitatea sa, străduitoare și rodnică, la Asociațiunea maramureșeană și mai apoi la cea transilvană. Și de aci mai ales, opera sa, plină de muncă și devotament, pentru cunoașterea trecutului Țării Maramureșului, — prin care și-a câștigat merite deosebite în lumea cărturarilor români și prin care a pus mai departe reputația numelui familiei sale.

Valoarea acestei din urmă opere a lui Ion Mihali nu stă în întinderea ei, cât în calitățile de ordin sufletesc. — a conștiinței despre însemnătatea elementului românesc în trecutul neamului nostru în general. Ea a fost apreciată, la timpul său, după această valoare și de aceea Academia Română pe atunci un simbol numai al unității noastre naționale, s'a grăbit, să-l proclame membrul său corepondent.

SĂPTĂMÂNA ECONOMICĂ-FINANCIARĂ

Iar scumpetea. Indicele de scumpete după ce s'a urcat în Iulie la 46'15, dela 46'04 cât era în Junie, a scăzut în August la 45'82. Cercurile guvernamentale, fără a băga în seamă urcarea de peste 100% a indicelui de scumpete dela Ianuar 1922 până astăzi, fac mare caz de scăderea de 0'33% constatată în August 1925 față de luna precedentă. Concluziile sunt evidente: viața se ieftinește! Politica financiară și economică a guvernului și-a dat roadele! Este primejdios să se urce salariile fiindcă se urcă și indicele de scumpete! În sprijinul argumentării se aduc aprecieri din jurnalele economice române, părerea lui Journal des Debats, părerea economistului Charles Gide și așa mai departe. Un singur lucru se uită că indicele nostru de scumpete a întrecut de mult paritatea mondială a leului, iar scăderea de acum se datorește exclusiv scăderii prețului grâului și făinei din noua recoltă, celelalte prețuri indicând scumpiri semnificative, nu scăderi.

Cât privește părerile lui Journal des Debats sau economistului Charles Gide, acestea sunt comentate cu rea credință în România. Aprecierile de mai sus sunt făcute în Franța unde există un minimum de salar corespunzător unui minim de viață, și se referă la salariile muncitorilor francezi, care sunt destul de bune, și nu ale funcționarilor români, care nu numai că sunt inferioare celor ale muncitorilor din industrie sau comerț din țara românească, dar nici nu corespund strictului necesar de viață.

De altfel pretutindene se simte că stă să intre în orașele ardeleni un arzător val de scumpete!

Moreni. Sonda dela Moreni, care a ars timp de mai bine o lună și jumătate a fost stinsă. Incercările nenumărate, făcute cu o abnegație și un curaj admirabil de muncitorii și inginerii societății Româno-Americane au avut izbândă. Sistemul cu tunel subteran la o adâncime mare s'a dovedit bun. Astăzi sonda varsă prin tunel circa 80 vagoane pe zi. De abea acum se vede ce bogăție considerabilă am pierdut.

Polite protestate. Umplescoloane și pagini întregi, în fiecare zi, sutete și mite de cambii protestate. Cambii dela câteva sute de lei până la sute de mii de lei. Multe semnate de comercianți cunoscuți, oameni de treabă, care niciodată nu

au avut prilejul să nu-și onoreze semnătura. Mulți orașeni săraci, cari nu și-au putut ține zilele de cât acoperind din împrumut, ceea ce nu puteau să împlinescă cu venitul lor anual: chiria unei mici căsuțe, o pensie nenorocită, o mică întreprindere anemică. Mulți intelectuali. Firește desigur și mulți, necinstiți. Dar politele sunt multe, și se pot găsi și de aceștia când cămătării au luat dobinzi de 50 și 60%. Orcum e o stare anormală. Multele polite protestate arată o lipsă mare de bani, o stagnarea de afaceri, o prelungire peste limite a unei crize economice, ce ne sufocă.

Lungul pomelnic de polite protestate, care ne amintesc coloane de morți și prizonieri din războiul cel mare, nu face nici-o impresie asupra Domnului Ministru de finanțe, nu-i spune nimic, nu-i dă de gândit?

Curios!

Electrificarea țării. Această mare operă tehnică a și fost realizată. Ministerul de industrie și comerț a numit o nouă comisiune de 25 de membri, care se mai poate încă completa „cu unul sau mai mulți specialiști străini din țările ce au executat deja lucrări de electrificare, în special mari uzine hidroelectrice”. Noi dăm 25 profesori, directori din diferitele direcții ale ministerului de comunicații, și ingineri — fie ei și de mine — și tot nu ajunge? Nu ne putem oare dispensa de acel un specialist străin, care a mai lucrat în direcția electrificării? Aceasta e bine înțeles, numai de dragul principiului! Prin noi înșine! O chestiune însă uităsem: cine dă banii? Dar acesta nu are importanță, bine că facem programul general de producere și distribuire a energiei din țară, și deci putem trece la altă chestie, tot atât de importantă: canalul Vistula-Dunăre.

Taxele vamale pe cărbuni. Supt-presiunea unor interesați, așa, peste noapte, fără nici un preaviz sau discuție, guvernul a urcat cu 5 0% taxa vamală pe cărbuni. Chestiunea este deosebit de importantă și are fețe multiple, din care unele merită să fie cercetate.

Mai întâi această urcare a unei taxe vamale în afară de orice normă, dovedește sau nepricepere, sau enervare. Dacă se socotește că nu suntem în războiul vamal cu nimeni și dacă se ia în considerare că fără cărbune superior, antracit, fără

coks de furnătorie, fără coks de Uzină, coks de forjă industria noastră metaturgică nu poate trăi, apoi nu putem să avem în vedere de cât nepriceperea. Și pentru a se vedea încă măsura nepriceperei, am putea adăuga și judecata că, chiar dacă am avea aceste varietăți su' perioare de cărbune, zăcămintele noastre de cărbune sunt atât de reduse încât o economie a stocurilor este absolut indicată. Fiecare vagon de cărbune străin ce ne-ar intra în țară economisește unul din rezervele noastre. O politică economică elementară dictează pretutindeni economisirea stocurilor epuizabile de minereuri sau de cărbune, de ce oare numai în taxa noastră interesele particulare să treacă înaintea intereselor generale?

Taxa vamală urcată se zice că ar ținti la îndepărtarea lignitului unguresc, care ar face o mare concurență lignitului nostru. De sigur că cu 4000 lei vamă la vagon nu poate intra nici o lopată de lignit în țară, și Ungaria, poate, nu va face chestiune diplomatică din această afacere. Inșă urcarea vămii la cărbune bate și în altă parte. Polonia e în război vamal cu Germania, cărbunele ei nu are altă scurgere de cât spre România, noi suntem în bună prietenie cu această țară și lovitura pe care i-o dăm e prea mare. Țara vecină ar putea să socotească această măsură a urcării vămii ca direct îndreptată în contra ei. Și oare e nevoie să ne îndușmănim cu toții?

Intervenții diplomatice n-au lipsit. Posibil ca dl ministru Al. Constantinescu să găsească la Lwow o bază de înțelegere, și buna prietenie între noi și Polonia să nu fie întunecată de nici un nor. Dar înțelegerea se poate stabili și pe o altă bază. Noi avem de exportat în Polonia fructe și vin, și podgoreni noștri s-au plâns de multe ori că nu pot exporta nimic în Polonia, unde suntem tratați mai sever, nu numai față de Franța, pe care nu putem să pretindem de-a o concura, ci și față de Ungaria. Nu vom putea oare găsi o bază de înțelegere pentru un schimb de fructe și vin pe cărbuni. Scăderea taxelor vamale pentru cărbunele superior polonez nu poate fi compensată oare de un tratament de favoare pentru produsele noastre băsărabene?

Răspândiți Societatea de Maine

„Cartea Românească”
Societate Anonimă București
Capital Lei 50,000.000

Institut de arte Grafice, Editură și Librărie. Cărți didactice și literare, române și străine. Registre și furnituri de birou, rechizite de școală. Tipografie. Legătură, Steriotipie, Litografie, Turnătorie de litere, Cartonage, Confecțiuni de hârtie.

Secție specială de obiecte de artă, marochinerie, cristaluri, jucării, etc.

„Fotoglob” Atelier special de fotografie.

Direcțiunea: Bulev. Academiei 3-5,
București

Magazine de desfacere și Ateliere grafice.

București: Bvd. Academiei 3-5, Cal. Moșilor 62—64 (Librăria Sfetea). Str. Selari No. 12 (Librăria Joanișiu). Str. Paris No. 16 (Göbl-Rasidescu), Șoseaua Bona-partie No. 68—72.

SUCURSALE:

Cluj: Piața Unirii 7 și Calea Dorobanților No. 14-16
Timișoara: Str. Eugen de Savoia No. 7 și Strada Tepeș-Vodă No. 2.

Societatea Afiliată: „Cartea Românească din Valea Târnavei” S. A. Dicioșău-mărtin.

ARONSON

Mare casă de expediție și transport, cu legăturile cele mai sigure în țară și streinătate

Firmă veche de perfectă încredere

BRAȘOV, Piața Libertății

(casa veche a Sfatului orășenesc)

Intreprinderile Forestiere Române

SOCIETATE ANONIMĂ

Capital Social și Rezerve Lei 70,000.000

SEDIUL:

Cluj, Calea Regele Ferdinand No. 36.

UZINELE:

Valea-Drăganului gara Poieni, Coșnea gara Trotuș,
Leșnic halta Veșel, Cloșani.

Adresa telegrafică: „FORESTIERA“ Telefon 11—50
Desfacerea mărfurilor se face prin Rezent, Generală

„COMERTUL LEMNULUI“ S. A.

Cluj, Regele Ferdinand No. 38.

Adresa telegr: „COLE“ — Telefon 11—50

BANCA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI

Adunarea generală extraordinară

Conform art. 87 alin. II, art. 88, 89, 100 din statute, se convoacă o adunare generală extraordinară a acționarilor băncii, pentru ziua de Duminică 27 Septembrie 1925.

Adunarea generală extraordinară se va ține în localul Băncii Naționale a României, strada Lipscani No. 7, la ora 10 dimineața.

Vor avea dreptul a lua parte la adunarea generală extraordinară toți detentorii de acțiuni la purtător, cari vor fi depus sau înscris acțiunile lor în administrațiunea centrală a Băncii Naționale a României, sau în sucursalele și agențiile ei, până în ziua de 23 Septembrie 1925, ora 12 din zi, precum și titularii de certificate nominative ale căror acțiuni sunt deja în bancă.

Persoanele cari își au depuse acțiunile la Casa de depuneri și consemnațiuni vor putea depune în locul lor recepsele de depunere ale acelei Case.

Acțiunile ce sunt evacuate la Moscova vor putea fi înscrise pe baza scrisorilor instituțiilor cari le-au evacuat, cu arătarea numărului bucăților și a numerilor acțiunilor.

Orice depunere sau inscripțiune tardivă ridică dreptul posesorului de acțiuni de a participa la adunarea generală extraordinară.

Patru acțiuni dau dreptul la un vot.

Nimeni nu poate avea mai mult de 10 voturi pentru sine și alte 10 voturi ca mandatar, oricare ar fi numărul acțiunilor ce ar avea depuse, sau pe cari le-ar reprezenta.

Acționarii cari vor fi depus sau înscris acțiunile lor în termenul de mai sus, vor putea fi reprezentați la adunarea generală prin alți acționari cu drept de vot, dacă le vor fi dat procură în regulă.

Prin excepțiune, societățile și corporațiunile pot fi reprezentate printr'un delegat, minorii și interzișii prin tutorii și curatorii lor, iar femeile prin orice reprezentant, chiar dacă acesta nu ar fi acționar.

Procurile, precum și celelalte acte, cari dau dreptul de a lua parte la adunarea generală, vor fi depuse sub pedeapsă de nulitate în administrațiunea centrală, sau în sucursalele și agențiile băncii, până la 24 Septembrie, ora 12 din zi a. c.

Ordinea de zi a adunării generale extraordinare va fi următoarea:

Modificarea statutelor băncii în conformitate cu legea publicată în *Monitorul Oficial* No. 134 din 21 Iunie 1921, pentru prelungirea privilegiului Băncii Naționale și modificarea unor articole din legea sa organică.

Se pot vindeca bolile de plămâni?

Aceasta importantă chestiune

este tratată de autor, de Dr. med. Guttman, și prim-medic al lui Finsenkuranstalt din Berlin, într'o broșură bogat ilustrată.

Această broșură o obține orice medic gratuit și fără taxă de porto prin firma:

PUHLMANN & Co., BERLIN D, Müggelstr. 25-25a

Adresa abonatului:

„LEBEDA“ S. A.

IN CLUJ, STR. IAȘILOR Nr. 14.

Prima fabrică română de **PLAPOME**, saltele, vestminte de pat, vată și pentru prelucrare de pene aranjată cu curent electric.

Magazin de candelabre pt. Ardeal S. A.

CLUJ, CAL. REG. FERDINAND 11.

Mare depozit de lămpi și material electric!

VÂNZARE EN-GROS ȘI EN-DETAIL

Magazin de încălțăminte

PETRE S. BACIU

București, Strada Academiei No. 16.

Se găsesc gata și comenzile se efectuează prompt.

„ASTRA“

Prima Fabrică Română de Vagoane și Motoare S. A.

Direcțiunea Generală:

București; Str. Lascăr Catargiu No. 11

Adresa telegrafică:
Vagonastra București
Vagonastra Arad

Scrisori:
București Casața poșt 136
Arad, Calea Aurel Vlaicu

Uzine: A R A D

Orice fel de vagoane de persoane, de marfă și de lux. Vagoane cisterne, de spirt, petrol și benzină. Vehicule industriale, forestiere și agricole. Construcțiuni de fer, stâlpi nituiți. Piese de mașini forjate. Zdrobitoare de cânepă. Poduri. Piese de fontă și de metal. Cazane. Rezervoare pentru apă, spirt, petrol și benzină de orice formă și mărime. Piese de rezervă pentru vagoane normale și vagoane-cisterne. — — Oferte și cerize la cerere. — —

CONSILIUL ORAȘULUI CLUJ

Nr. 423—1925, cons.

Concurs

Pentru ocuparea pe cale de concurs a postului de director executiv la Uzinele electrice, proprietatea Orașului Cluj, pentru conducerea instalațiilor existente și cari se vor face la aceste uzine, cum și eventual, pentru conducerea lucrărilor de amplificare ale uzinelor electrice, consiliul orașului Cluj publică

Concurs

invitând acele persoane cari prin studiile, practica și cunoștințele lor, cred că sunt chemate a ocupa postul de director executiv al acestor uzine.

Candidaților se cere

1. Să fie cetățean român
2. Să fie inginer de specialitate, cu diplomă
3. Să aibă o practică în conducere de uzine electrice de la 3—5 ani

4. Să fi satisfăcut legea recrutării

5. Să aibă referințe de primul ordin.

Toți acei cari doresc a lua parte la acest concurs pentru ocuparea postului de director executiv își vor înainta cererile până la **30 Octomvrie 1925, ora 12 amiazi** la Consiliul orașului Cluj, însoțite de documentele originale:

a) diploma de inginer de specialitate

b) un curriculum vitae conținând o dare de seama exactă asupra trecutului și activității petiționarului

c) certificatele înreprenderilor sau autorităților unde candidatul a servit

d) certificatul de naționalitate

e) certificatul cercului de recrutare unde aparține desprinsituția militară

f) certificat medical oficial, că este sănătos

g) Să arate pretențiunile exacte de salariu, retribuțiuni și alte cereri ce le-ar avea în caz de angajare

h) certificat că posedă la perfecție limba română în scris și oral.

Postul se va ocupa de cel ales la 1 Ianuarie 1926.

Cluj, din ședința cons. oraș. ținută la 1 Septemvrie 1925.

p. primar:

Dr. Cărpinișan

Comunicat

Ca urmare a comunicatelor noastre din 6 August 1925 și 9 Septemvrie 1925, referitoare la înscrierile în școala de notari având în vedere ordinul telegrafic al Ministerului de interne No. 125714 conform căruia nu se admit la școala de notari decât candidați cu bacalaureatul, sau cu certificat de absolvire a liceului eliberat înainte de data de 1 Iunie 1925 se aduce la cunoștința celor interesați, că înscrierile vor dura până la data de 25 Septemvrie 1925.

În zilele de 25 și 26 Septemvrie vor avea loc examenele de admitere. În ziua de 1 Octomvrie vor începe cursurile.

Cei ce doresc să se înscrie la această școală trebuie să înainteze o cerere către subprefectura județului Arad, până la 25 Septemvrie 1925.

La cererea se vor anexa următoarele acte:

1. certificat de studii în original sau în copia legalizată din care să se constate, că recurentul are bacalaureatul sau a absolvat liceul înainte de data de 1 Iunie 1925.

2. declarația elevului că posedă atât în scris cât și în graiu limba statului.

3. certificat medical

4. certificat de cetățenie

5. certificat de bună purtare.

6. extras de naștere.

În conformitate cu regulamentul școlii auditorii particulari nu se admit.

Arad, la 12 Septemvrie 1925.

Dr. Augustin Lazăr,
subprefect.

Banca Centrală de Industrie și Comerț,

CLUJ, secția cereale cumpără orice cantități de
seminte de trifoi și lufurnă

cu prețuri avantajoase și decusutează în vederea însămintării (curăța
de mătăsă) gratuit a zecea parte din marfa vândută